Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 116 (17239) | 1986 оной майн 20, вторник | Сэн 3 мүн.

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА 86

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ—ҮНДЭР УРГАСАДА

ШАРГАЛ ТАРЯАН ДОЛГИЛХО...

Баарай болон Заганай дабаануудай хоорондуур нэмжын хэбтэһэн газар дайдада талха тарян һайнаар ургадаг гэжэ үни сагһаа хойшо Буряад орон соогуур суу таранхай. Үнэхөөрөөшье, Мухар-Шэбэрэй районой ажахынууд ороохо таряанай баян ургаса абадаг гээд мэдэнэбди. Тиимэһээ эндэхи таряашадай хайшаагаар ажаллаһанһаа гүрэндэ ороохо худалдаха республикын түсэбэй дүүргэлтын хэмжээнэй бага бэшээр дулдыдадаг байһаниие алдуугүйгөөр тэмдэглэхэдэ болоно.

— «Хабарай үдэр жэл хооллуулдаг» гэһэн оньһон үгэ тон зүб, гүнзэгы удхатай. Тиимэл хадань тарилгада бэлэдхэл һайнаар үнгэргэжэ, агротехническэ таарамжатай болзор соо, һайн шанартайгаар энэ хүдэлмэри хэхэ бата эрмэлзэлтэй ажалланабди. «Хурдадхалга» гэһэн үгын бодото удхые ажабайдалдаа бэелүүлхэ хараа шэглэл мүнөө жэлэй тарилгын гол удха болонхой,— гэжэ КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь Владимир Иванович Карпов бидэнэртэй уулзахадаа, онсолон тэмдэглэбэ. — Саашадань хэлэхэдэ, хабарай тарилгада бэлэдхэлэй үедэ, тэрэнэй ябажа байхада партийна, совет, ажахын органуудай ябуулһан эмхидхэлэй хүдэлмэриин дүнгүүд мүнөө элеэр тодорон харагдажа байна. Юуб гэхэдэ, партиин райкомой, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой сэгнэлтээр болоо һаа, тус хүдэлмэри урда жэлнүүдэйхиһээ һайнаар, эмхитэйгээр, хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай үндэр хэшээл оролдолгын оршон байдалда үнгэржэ байна. Эртын ороохото ургамалнуудые тарилга дүүргэгдэжэ, хабарай паар хахалалга болон бусад ороохото ургамалнуудые, хартаабха, овощ тарилга саг соогоо дүүргэгдэхээр хараалагдана,— гээд нүхэр Карпов бата найдалтайгаар мэдүүлһэн байна.

Тус районой хэдэн ажахынуудаар ябажа, эндэхи хабарай тарилгын хүдэлмэритэй танилсабабди.

1. ШАРАЛДАЙҺАА ХОЛО БЭШЭ

— Эндэ, холо бэшэ манай «Забайкалец» совхозой нэгэдэхи отделениин Георгий Петрович Петровой толгойлдог тракторно-таряан ажалай бригада хүдэлжэ байна. Энэ бригада тон һайнаар ажаллана. Онсо юумэниинь гэхэдэ, залуушуул болон дүршэл ехэтэй, наһажаал зоной хамтаржа, тус бригадада эб зэтэйгээр хүдэлдэг ушарынь мүн болоно хаш. Тугаарай тэрэ багаар ябажа ерээ һэм. Мүнөө һаяар шэниисээ тарижа дүүргэбэ ёһотой. Һүүлшынгээ гектарнуудые тарихадань дайралдахаар хат. Тиишэл ошогты. Би ошолдохо байгааб. Зүгөөр долоон сагта совхозой Петровой тоо бүридхэгшэтэеэ хамта совхозой конторо ошоһон байхадань, полевой станай дулаахан байшан гэр соо таряашадые суглуулжа, хани янзаар хөөрэлдэбэбди.

Үнинэй механизаторнууд, 20—25 жэлэй турша соо булад агтын жолоо адхажа ябаһан Филипп Кузьмич Калашников Илларион Афанасьевич Овчинников хоёрой ба тэдэнэй нүхэдэй габьяае бригадын гэшүүд нэгэн дуугаар онсо тэмдэглэбэ. Эдэнэр лэ тарилга хэхэ газар угаа һайнаар бэлэдхэжэ, халаанайнгаа даабариие хододоо холо үлүүлэн дүүргэдэг, тиигэжэ тарилгын агрегадуудай һаадгүйгөөр, графигаа уридшалан хүдэлхэ арга боломжо хангадаг байгаа ха юм. Владимир Калашников, Алексей Евдокимов, Иван Федоров гэгшэдэй жолоодон хүтэлһэн агрегадууд 100 гектарта горох, 600 гектарта шэниисэ, хара таряа һуулгаба гээшэ.

Бригадын групкомсорг Иван Федоровой агрегат энэ үе соо хододоо мүрысөөнэй манлайда ябаба, Виктор Носырев, Яков Павлуцкий хоёр тэрэнэй тон дүтын, найдамтай туһалагшанар байжа, гурбуулаа найнь анхарал оролдолго, эдэбхи үүсхэл, урдахи жэлнүүд соо олоһон дүй дүршэлөө шадамараар хэрэглэһэниинь үдэр бүри амжалта асардаг байгаа бшуу...

— Эршэмтэй технологи гэнэ гүт? Манайтнай газар үгытэй, муу юм. Тиимэһээ тэрээнгүйгөөр бараг ургаса ургуулха гээшэ хүшэр лэ хэрэг даа! Энэ технологёор хараалагдаһан бүхы юумые шахуу бидэнэр урданьшье хэдэг лэ байгаабди. Мүнөө тэрэ нэмэри заабаринуудтайнь хамта заабол бэелүүлхэ болонобди. Нёдондо муу ургаса абаабди. Зарим газарта уһан ехэдэжэ, элһэлиг, муу газарнай олон газартаа хамхараа, урдаа. Мүнөө тарилга хэмсээрээ сахаригта катогуудаар таряалангаа даража, заабол жэгдэлдэг гуримтайбди. Тиихэдэ һалхинда хиидэхэгүй байдаг. Юрэдөө, заримдаа газар доро оруулагдаа болоһон хүрэнгэмнай хиидэшэдэг байгаа ха юм,— гээд Илларион Афанасьевич Овчинников хөөрэнэ.

— Мүнөө сагта таряашад лэ нютагайнгаа уларилда, арга боломжонуудта таарамнай партийна хамтын суглаан болохо юм. Ниитын организацинуудай хүдэлмэри тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэбди. Элидхэлээ үшөө дахин хараадхиха хэрэгтэй. Сүлөөгүйшэг байнаб. Нэгэ бага сайлаад, конторо руугаа гүйхэмни. Хүлисэгты,— гэжэ «Забайкалец» совхозой парткомой секретарь Владимир Павлович Кушнарев нэгэ бага аягүйрхэнгеэр столойнгоо саанаһаа бодохо зуураа хэлэбэ...

...Бидэнэрэй хүрэжэ ерэхэдэ, Иван Федоровой жолоодожо ябаһан комсомол-залуушуулай агрегат һүүлшын загуун дүүргэжэ ябаба. Тэдэниие фотодо буулгажа үрдеэд лэ, хабарайнгаа тарилгын хүдэлмэриин тон шухала хубиие түгэсхэһэн механизаторнуудые үнэн зүрхэнһөө амаршалбабди.

Бригадир Георгий Петрович

— Ахa заха нүхэдһөө жэшээ абажа, манай комсомолой бүлэгэй гэшүүд яһала һайнаар ажаллаа. Виктор Носырев тухай хэлээ һэнби. Үшөө жолоошод Наиль Муликов Григорий Калашников хоёрой бидэнэрые хүрэнгөөр, түлишэ-түрхилгын материалнуудаар эрхимээр хангаагүй һаань, ажалнай һаатаха байгаа. Гадна Афимья Емельяновна Петровада, тогсошондоо һайн һайханиие нүхэдэйнгөө үмэнэһөө хүргэхэ байнаб,— гэжэ бригадын групкомсорг Иван Федоров хэлээд. — Хабарай паар хахалха, обёос тариха, һүүлдэнь ургасын хойноһоо һайнаар харууһалха зорилготойбди,— гээд олон үгэ ярихандаа аягүйрхэһэндэл Филипп Кузьмичай саана хороһондол болобо.

Үнэхөөрөөшье, бригадна подрядай гуримаар ажалладаг тус бригадын гэшүүд, тэрэнэй совет саашанхи хүдэлмэриеэ тон һайнаар түсэблэжэ, намартаа баян ургаса хуряаха бата эрмэлзэлтэй.

Ц. БАЛДАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Бригадын аха заха нүхэд И. А. Овчинников, Ф. К. Калашников. 2. Залуу механизатор И. И. Федоров жолоошон Н. Н. Муликов хоёр хөөрэлдэжэ байна.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото-зурагууд.

ПОЛИ, САБШАЛАНДА ХҮЛГӨӨТЭЙ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хабарай тарилгада эртүүр бэлдэһэн Ивалгын районой һуралсалай «Байгал» ажахын механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ поли дээрэхи хүдэлмэреэ улам үргэнөөр ябуулжа байнхай. Мүнөө Табхарай таряалангай полидо эртын ороохото ургамалнууд түлэг дундаа таригдана. Һүүлэй дүнгөөр эндэ зуугаад гектарта шэниисэ эршэмтэй технологёор таригдаа. Тиихэдэ Поселье гэжэ газарта залуу механизаторнууд Владимир Ступаков, Виктор Бодунов гэгшэд таригдаха поли элдүүрилжэ, хүрьһыень бэлдэнэ. Эдэнэй һүүлээр «МТЗ-82» түхэлэй трактортай Николай Михайлов тэжээлэй корнеплод тарижа захаланхай.

Тус ажахын механизаторнууд байгша онойнгоо эртын ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудые ажалай 11 үдэрэй туршада тарижа дүүргэхээр хараална.

Һуралсалай «Байгал» ажахыда ороохо таряа тарихын хажуугаар сабшалан үтэгжүүлхэ, уһалха хүдэлмэри һаадгүй ябуулагдана. Луговодуудай дүрбэн звенодо 845 гектар сабшалан даалгагданхай юм. Тэрэнэй 535 гектарынь уһалагдадаг. Мүнөө луговодууд газараа гансашье гол горхонһоо бэшэ, мүн бүлүүр станцинуудаар ундалуулна. Ажахын директор Виктор Улаханович Дархановай мэдүүлһэнэй ёһоор, эндэхи механизаторнууд, луговодууд хурдадхалгын, эрид хубилалтын эхин — байгша ондо тогтууритай баян ургаса ургуулхын түлөө бүхы шадабаряа элсүүлэн ажаллана.

Манай корр.

ХОНИШОД ГАЗАРАА УҺАЛНА

Бүри хабар эртүүр, саһанай һаял хайлажа захалхада, арадай депутадуудай Уланхаанай сомоной Совет сабшалангай үрэжэл һайжаруулжа, газар уһалха хүдэлмэреэ эмхитэйгээр ябуулха тухай асуудал ээлжээтэ сесси дээрэ зүбшэжэ, тусхай тогтоол баталан абаа бэлэй. Тиин мүнөө эндэхи ажахыда сабшалан уһалха хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ.

Совхозой луговодууд 2200 гектар сабшалан уһалжа, 28 мянган центнер үбһэ хуряаха юм. Луговодууднай намартаа Хүшэгөөрэй, Намаагай, Гарааһанай сабшалан дээрэ татагдаһан һубаг, ханаабуудаа сэбэрлэжэ бэлдэһэн, заһабарилһан байна. Мүн Улгана дээрэ уһа хубаарилха гидро-түхеэрэлгэеэ заһабарилжа бэлэн болгоо.

Эдэ үдэрнүүдтэ Ягдагай, Үлзэгшөөнэй, Ангатын, Самаахайн сабшалан хүсэтэй бүлүүр станцинуудаар уһалагдана.

Арадай депутадуудай Уланхаанай сомоной Соведэй депутадууд, луговодууд Ж. Аранзаев, Д. Ухинов сабшалангаа бүлүүр станцинуудаар уһална, гектарай дунда зэргээр 18—20 центнер үбһэ хуряажа абаха зорилготой. Тиихэдэ һүрэг хонидые даажа абаад ажалладаг нютагай Соведэй депутадууд М. Цыренова, З. Очирова, Е. Делбонова, С. Тыхеева гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд туд бүрөө 3—5 гектарай сабшалан үтэгжүүлхэ уялга абаа.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада Евдокия Делбоновагай бригадын гэшүүд үбэлжөөнэйнгөө байрын дэргэдэ 18 гектарай сабшалангые үтэг болгоһон байна. Тиихэдэ Санжидма Тыхеевагай даадаг бригадын хонишод сабшалан дээрэ наг шэбхэ таһалгаряагүй гаргажа тарааһанай ашаар үбһэ ехээр бэлэдхэдэг болонхой. Мүнөө дурсагдагша бригадануудай гэшүүд даалгагдаһан сабшалангаа шулуу, модонһоо, түмэр түдэгэһөө сэбэрлэжэ байна.

Совхозой луговодууд абаһаар бүлүүр 8 станци хүдэлгэдэг байһанаа мүнөө бүхы 9 станцияа һаадгүй ашаглана. Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой хүдэлмэришэд, луговодууд болон пенсионернүүд сабшалан хорёолхо ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тобшолбол, байгша ондо үбһэ ногооной тогтууритай баян ургаса ургуулхын түлөө эндэ горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана.

В. БАТОРОВ.

ЗАЛУУШУУЛ ЭРХИМЛЭНЭ

Жэл бүхэндэ хабарайнгаа тарилгын хүдэлмэриие богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө тэмсэл эмхидхэдэг Түнхэнэй районой «Мир» колхоздо комсомол-залуушуулай бригада онсо шалгарна. ВЛКСМ-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ тус коллектив 20 механизаторһаа бүридэнхэй. Эдэнэй арбаниинь комсомолой гэшүүн, мүн хоёр залуу коммунист бии. Эршэмтэй, шударгыгаар ажалладаг энэ бригадые дүршэл шадабаритай механизатор Б. Д. Жамбалов хүтэлбэрилнэ.

Һая болотор газаа хүйтэн байхаһаа гадна хабарай шара саһан ехээр орожо, таряашадай ажалые нилээд хойшолуулаа. Гэбэшье газар таряаландаа зональна гурим үргэнөөр нэбтэрүүлһэн тус колхозой энэ бригадын гэшүүд богонихон болзор соо 650 гектарай сэбэр, мүн намарай паар борнойлжо, 770 гектарай полидо культиваци хэжэ үрдеэ. Тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэеэ үрэһэнэй ороохонтой хамта хүрьһэндэ булаха арга үргэнөөр хэрэглэнэ. Һүүлэй мэдээгээр эдэнэр 600 гаран гектарта ороохото ургамалнуудые тарижа үрдеэ юм.

— Сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье һаань, манай залуу механизаторнууд тарилгынгаа бүхы хүдэлмэриие агротехническэ заабариин ёһоор, һайн шанартайгаар үнгэргэнэ,— гэжэ агроном Д-С. Осоров магтана.

Ж. ЮБУХАЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР В. Г. КОЛЕСНИКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮН ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЭ ХАНГАЛГЫН МИНИСТРЭЭР ТОМИЛХО ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум тогтооно:

Буряадай АССР-эй хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министрээр нүхэр Колесников Виктор Георгиевичые томилхо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. БАДИЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь А. БЕРЕЩИНОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.

1986 оной майн 19.

Хүдөө ажахын ШЭНЖЭЛЭЛ

ТЭМСЭЛЭЭ УЛАМ ҮРГЭДХЭХЭ

Май һара хахадлажа, республикымнай колхоз, совхозуудай малшад зуһаландаа гарахаар түлэг түхеэржэ захаланхай. Тиин мүнөө жэлэй эхинһээ хойшо үнгэрһэн дүрбэн һара хахадай туршада районуудай ажахынууд һү үйлэдбэрилжэ бэлэдхэлгэеэ нёдондоной энэ үеынхиһөө 13—16 процентээр дээшэлүүлээ. Зүгөөр олонхи ажахынууд һаалиин малай ашаг шэмэ эрид дээшэлүүлхэ арга боломжоёо хүсэд дүүрэнээр хэрэглээ гэхын аргагүй.

Республикымнай районуудай олохон ажахынууд үнеэдэйнгээ тоо толгой нёдондоной энэ үеынхиһөө үсөөрүүлжэ, сагаан эдеэ багаар үйлэдбэрилнэ. Жэшээлбэл, Тарбагатайн районой колхоз, совхозууд һүрэг үнеэдээ 268 толгойгоор үсөөрүүлжэ, һү һаалияа нёдондоной энэ үеынхиһөө табан процентээр доошолуулһан байна. Мүн Бэшүүрэй, Хурамхаанай, Хяагтын, Прибайкалиин, Түнхэнэй, Хориин районуудай ажахынуудта һаамхай үнеэд түсэбһөө холо үсөөн байха юм. Дурсагдагша районуудта һаамхаи үнеэдынь элдэб шалтагаар мяханай комбинадта тушаагдана, ажахы доторойнгоо хэрэглэмжэдэ үүсэлэгдэнэ.

Тиимэһээ колхоз, совхозууд үнеэдэй тоо толгой олошоруулха түсэбөө жэлэй эсэстэ бэшэ, харин эхиндэ дүүргэхэ зэргэтэй. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо республикадамнай үнеэн бүхэнэй һү шэмэ 83 килограммаар дээшэлээ. Энэ хугасаа соо Мухар-Шэбэрэй райондо—123, Хяагтын райондо — 110, Баргажанай райондо — 120, Хойто-Байгалай райондо 93 килограммаар нэмэһэн байна.

Һүүлэй дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, үнеэдэй һү шэмэ хаа хаанагүй адли бэшэ байха юм. Жэшээлбэл, Хойто-Байгалай райондо энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө 935 килограмм һү һаажа байхадань, Тарбагатайн районой һаалишад оройдоол 613 килограмм һү абана. Тиихэдэ Баунтын, Хэжэнгын, Яруунын, Хурамхаанай, Баргажанай районуудта бүришье бага продукци абтана. Энэ дутагдал һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэриие жэгдэ һайнаар эмхидхээгүй, малай тэжээл бэлэдхэхэ технологи һайжаруулаагүй, малшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр ябуулаагүй дээрэһээ дабтагдаа.

Хойто-Байгалай районой «Тыйский» совхозой һү һаалиин фермын коллектив байгша оной эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 998 килограмм һү һаажа, үнеэдэйнгээ һү шэмые 230 килограммаар дээшэлүүлээ. Һаалишан Е. С. Шергина бүлэг шэнэ гунжадһаа тус бүриин 1400 килограмм, харин В. В. Шункова 1100 килограмм һү һаагаа. Тус фермэдэ малайнь тэжээл шанаржуулагдан буйлуулагдажа бэлдэгдэхэдээ тэжээлэй эһээбэри холигдодог байгаа. Мүн һая тугаллаһан үнеэдээ 90 хоногой туршада үдэр бүхэндэ 3 дахин һаадаг байба. Тэрэшэлэн ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэн тус коллективтэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй юм.

Мүнөө үедэ үнеэдэй һү шэмые доошолуулхагүйн тула ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд онсо анхаралаа хандуулха болоно.

Һүнэй тоһолигые нэмэхэ гээшэ һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй гол зорилго мүн. Хойто-Байгалай райондо ажахынуудынь тоһолиг һү тушааһандаа горитойхон нэмэлтэ түлбэридэ хүртөө. Зүгөөр республикын олохон районуудта һүнэй тоһолигынь доогуур байһаар. Илангаяа Сэлэнгын, Кабанскын, Захааминай, Загарайн, Яруунын болон бусад районуудай ажахынуудта һүнэй тоһолиг дээшэлнэгүй. Зарим ажахынуудай фермэнүүдтэ һүнэй лаборатори хүдэлгэгдэнэгүй, һүнэй тоһолиг дээшэлүүлхэ тэмсэл үргэнөөр ябуулагданагүй.

Һүүлэй дүнгөөр республикымнай зарим районуудта һаагдаһан һүниинь ажахы доторой хэрэглэмжэдэ үлүүсэ ехээр гаргашалагдана. Жэшээлбэл, Баргажанай районой Хилганын, Уланай колхозуудта һаагдаһан һүнэйнь 31—32 процентнь тугалнуудта уулгагдана, эндэ машинадагдаһан, мүн искусственна аргаар хэгдэһэн һүн муугаар хэрэглэгдэнэ.

Хүшэр хүндэ үбэлжэлгын болон зунай бэлшээриин зулгы дулаан хаһа сагай бэлшэр дээрэ хүрэжэ ерээд байһан республикымнай колхоз, совхозуудай һаалишад, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд сагаан эдеэ саашадаа улам элбэгжүүлхын тула бэлэдхэлэй горитойхон хүдэлмэри хэхэ болоно. Тодорхойлбол, малай зунай байрануудые һайнаар түхеэрхэ, нажарай сагта үнеэдэй һү шэмые эрид дээшэлүүлхээр бии байгаа арга боломжонуудаа элирүүлжэ, хүсэдөөр хэрэглэхэ зэргэтэй.

ҮҮГЭДЭЙ ЗУНАЙ АМАРАЛТА

...й жэлэй һүүлшын четвертиин дүүрэтэр үсөө...бэ. Тиигээд лэ 8-дахи классай һурагшад дүүр...алта барижа, юрэнхы эрдэмэй дунда һургуу...и ПТУ-нуудта, техникумүүдтэ ба училищинууд...а һуралсалаа үргэлжэлүүлжэ, дунда эрдэм оло...о ёһотой.

...-дахи классайхид гүрэнэй шалгалта барижа, ...й аттестат, мэргэжэл олгоһон тухай үнэмшэлгэ...э юм. Ажабайдалай үргэн замда гараһан за...К-нуудта, хүдөөгэй һургуулиин үйлэдбэриин хэ...олоһон мэргэжэлээрээ хүдэлнэ гү, али дээдэ ...мэргэжэлтэд болохоёо һурана гү — өөһэдынь ...г.

...ршалга болгогдон, Улаан-Үдын һургуулинуудай ...классуудай һурагшад ород хэлээр, математи... 20-доор шалгалтануудые бариха юм. Һургуу...ио соо хараалагдаһанай ёһоор, гол предме...алта тушаадаг болоходоо, һурагшадай харюу...хэ гэжэ хүлеэгдэнэ гээшэ. Тиимэһээ мүнөө ...ой һургуулинуудта шалгалтада бэлэдхэл түлэг ...а байнхай.

... дүүргэлтыншье, гүрэнэйшье шалгалтанууд дүү... дүүрэхэ. Тиигээд лэ һурагшадай зунай ама... хүрэжэ ерэхэ. Энэ нажартаа хүүгэдэй амарал... һайнаар үнгэргэхэ, нёдондоной түрүү дүй дүр...жуулан хэрэглэжэ, алдуунуудаа дабтахагүй зо...дана гээшэ.

...й нажар элдэб түхэлэй 630 лагерь эмхидхэгдэ..., али урда жэлэйхидэ орходоо 90 лагеряар олон ...лмэришэдэй, колхознигуудай, алба хаагшадай ...техническэ мэргэжэлэй училищинуудай һурагшад ...рээ 57 мянган хүүгэд пионерскэ, элүүржүүл...на лагерьнуудта амараа һэн. Ахалагша клас...мянган шабинар ажалай ба амаралтын лагерь...гшадай үйлэдбэриин бригадануудта, һургуулиин ...үүдтэ хабаадажа, ниитэдэ туһатай ажал хээ.

...дай үйлэдбэриин бригадануудай хоорондо рес... социалис мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэһэн байгаа. ...һурагшадай үйлэдбэриин бригадануудай хүдэлмэ...р эмхидхэхын тула нютаг нютагай партийна ор...д, арадай гэгээрэлэй зургаанууд тодорхой хэм...абаһан байгаа.

... АССР-эй Министрнүүдэй Совет, Профсоюзуу...социалис мүрысөөнэй дүн хаража үзөөд, тусхай ...ан абаһан юм. Тус тогтоолой ёһоор, Хориин ...һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд республика ...үү һүүри эзэлһэн байна. Түйлаһан амжалтаяа ...э Хориин районой һурагшадай үйлэдбэриин ...й гэшүүд мүнөө жэлдэ түлэг бэлдэжэ байнхай. ...одохи гурбадахи һууринуудые эзэлһэн Бэшүү...эйн, Зэдын районуудай һурагшадай үйлэдбэриин ...дай гэшүүд ерэхэ нажарай республиканска со...сөөндэ түрүү һүүри эзэлхын түлөө лаб тэмсэ...

...һурагшадай зунай амаралтые һайнаар эмхидхэ... республика доторнай хэр бэлэдхэл ябажа байна

...предприятинууд, эмхи зургаанууд үхибүүдэй ама... оролдолго гаргажа эхилһээр үнинэй. Хориин, ...Прибайкалиин, Ахын райсоведүүдэй гүйсэдко... ажахын, нютагай промышленностиин ба ком...аһуудалай предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэ...озай обкомууд, авиационно заводой, ЛВРЗ-гэй, ...ын комбинадай профкомууд өөһэдынгөө хүдэл... үхибүүдые һайнаар амаруулха гэжэ жэлһээ жэл... оролдолго гаргадаг, мүнөөшье бэлэдхэлэй хүдэл...эбхитэйгээр ябуулжа байна.

...эрдэмэй һургуулинуудай, техническэ мэргэжэлэй ...дай һурагшадай амаралтые 1986 ондо эмхидхэл...бэрилхын тула республиканска тусхай комисси ...й эхеэр байгуулагдаад, хиналта-шалгалтын хүдэл...ка байнхай. Юуб гэхэдэ, лагерьнуудай байра ...заһабарилгын, материальна үндэһыень шэнэдхэн ... республиканска габшагай хоёр һара майн 26-да ...а юм.

...дта амархаяа ерэһэн һурагшадай, пионернүүдэй ...агдаха хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанар пио...үүдай, хүмүүжүүлэгшэдэй бэлэдхэлһээ дулдыда... Юуб гэхэдэ, үхибүүд имагтал садатараа эдеэ... үдэрөө миин наадажа, сэнгэжэ үнгэргэдэг бай...эрин үзэл сурталай, политическэ талаар хүмүү...аа һайн юумэндэ һураха, олондошье, өөртөөшье ... амаралтаяа үнгэргэхэ зэргэтэй бшуу. Энэ ушар ...ан, «Зорька», «Березка» гэжэ пионерлагерьнуу...и дээрэ 520 студентнэр заншалта һуралсал гара...

...амта арадай депутадуудай Хойто-Байгалай, Бэ...ар-Шэбэрэй, Кабанскын, Баунтын, Түнхэнэй рай... гүйсэдкомууд, хэлхээ холбооной, гүрэнэй эмхи...й хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомууд, ...гия», прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, «Вторчер...аленыин профкомууд эдиршүүлые элүүржүүлгын ...ые опошоруулха, пионерлагерьнуудай матери...ые бэхижүүлхэ талаар ёһотой хүдэлмэри нэ...лаагүй һэн. Нэрлэгдэһэн районуудта, профсою...о жэлдэшье хуушанайнгаа алдуу дабтажа байна ...үүлэгдээ. Үхибүүдые һайнаар амаруулхын тула ...ор соо бүхы хэмжээнүүд абтаха, дутуу дунда... усадхагдаха ёһотой.

...й жэлдэ социальна хүгжэлтын, арад зоной ажа...айжаруулгын горитой түсэб партиин XXVII съезд ...агдаа һэмнай. Хүүгэд хадаа ажалаймнай ерээ... бодото халаан. Тиимэһээ тэдэнэй зунай амарал...р, ашатай туһатайгаар эмхидхэн үнгэргэхэ гээшэ ... оронойнгоо социальна политикые бэелүүлгын ...гэ гэршэнь боложо үгэхэ жэшээтэй байна бшуу.

...эз шэнэдхэн хубилгаха, экономикын хамаг эшэ ...рдадхалгын замда гаргаха асуудалай эридээр ...айхада, һурагшадай зунай амаралтые эмхидхэхэ ...е халиргай нобшоор хандажа болохогүй.

...өөшье, түсэбөөр хараалагдаһан 63.090 һурагша...скэ, спортивно-элүүржүүлгын, ажалай ба амарал...үүдтэ хубаарилан амаруулха хэрэгтэ бүхы оло...адаха зэргэтэй. Тиимэ болохолоороо, Буряадай ...ээрэлэй министерство, багшанарай институдай ...1-дэхи педучилищиин дирекци, Буряадай АССР...нүүдэй Соведэй дэргэдэхи Физкультурын ба ...омитет, Ниитын эдеэ хоолой управлени, Бур...правлени, Буряадай АССР-эй Кинофикациин гү...ет — барандаа энэ хэрэгтэ харюусалгатайгаар ...р өөрһөөнь дулдыдаха хэмжээ ябуулгануудые ...алгатай.

... ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй эрилтэ...С-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуу...түхэлэй лагерьнуудта амархаяа суглараһан хүүгэ...хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэр шанартайгаар ... байһые профсоюзуудай обкомууд, комсомо...та саг үргэлжэ шалгажа, анхарал хандуулжа, ...аха болоно.

... амаруулха, бэеынь элүүржүүлжэ, хатуужуул...ри ямаршье түхэлэй лагерьта ябуулагдаха зэргэ...ээжэ. Гэхын хажуугаар аяншалгануудые, экскур...мхидхэхэдээ, уһанда тамаралгын болоходо, спор...жээ ябуулгануудые үнгэргэхэдөө, мүн автобусуу... түхэлэй транспортаар үхибүүдые зөөхэдөө, ...гылжэ, аюул, усал мэтын ушарнуудай үзэгдэ...е лагерьнуудай хүтэлбэрилэгшэд, харюусалгата ...эмсэхэ зэргэтэй.

... наратайшье, бороотойшье, һалхитайшье, ду...үүшье үдэрнүүдээ хойно хойноһоо һубарюулан, ...рбан һара үнгэрхэ. Зунайнгаа амаралтые һайнаар ... бэе махабадаа элүүржүүлһэн һурагшад урма...ргуулидаа сугларжа, шэнэ хүсэтэйгөөр эрдэмэй ...алжа эхилхэл. Тэрэнэй тула барандаа оролдохо...тойбди!

...ТОО, БАРИМТАНУУДТА

...СССР-эй тоо, ба...һэн тобшо ста...суглуулбари бар...даба. 1985 ондо ...омическа болон ...жэлтэ тухай мэ... тэрэшэлэн 1940, ...975, 1980 онуудтай ...онуудтай сасуул...нууд тэрээн соо ...алис оронуудай экономикын болон соёлой хүгжэлтые харуулһан зарим мэдээнүүд суглуулбарида оруулагдаа. Зарим баримта дүнгүүдээр капиталис оронуудтай сасуулга хэгдэнхэй.

СССР-эй ЦСУ-да суглуулбари бэлдэгдэжэ, «Финансы и статистика» гэһэн хэблэлээр барлагдан гаргагдаа.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ЭХИНҺЭЭ ЭРШЭТЭЙГЭЭР

Партиин XXVII съезд ороной социально-экономическа хүгжэлтын холын хараата гол шэглэлнүүдые, мүн шухала удхатай бусад документнүүдые баталаа гээшэ ааб даа. Ороной арадай ажахын бүхы һалбаринуудай хүгжэлтые али болохоор хурдадхаха гэһэн зорилго онсо удха шанартай байна. Үйлэдбэриин тогтууритай ургалтые түйлаха, эдеэ хоолой продуктнууд болон хүдөө ажахын түүхэй эдээр ороноо гүйсэд найдамтайгаар хангаха тушаа хөөрэлдөөн совхоздомнай болоо һэн. Бии байгаа түрүү дүй дүршэлые, арга боломжонуудые элсүүлһэнэй, ажахы эрхилэлгые, ажалшадые урмашуулгын гуримые нарижуулһанай ашаар, мүн мүнөөдэр түйлаһан амжалтаараа һанаа сэдьхэлээ ханажа байхагүй, тэрэнээ бүри арьбадхахадаа, хурдадхалгые бэелүүлхэбди гэжэ механизаторнууд тиихэдэ һанамжалаа һэмди. Тиигээгүй-дэмнай эсэсэй тогтууритай дүнгүүд түйлагдахагүйһөө байха хүдөө нютагаймнай социальна шэнэдхэлгын асуудалнууд урагшатайгаар бэелүүлэгдэхэгүй жэшээтэй болоно бшуу.

«Ороной агропромышленна комплекс дотор ажахы эрхилэлгын экономическа арга хэрэгсэлнүүдые саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хамтын тогтоол газетэнүүдтэ толилогдожо, бидэнэй бэелүүлхэ зорилгонууд бүри һайнаар тодорхойлогдобо.

Манай «Бестужевский» совхоз гол түлэб мал үсхэбэрилдэг ажахы гээшэ ааб даа. Хонин, эбэртэ бодо мал һайнаар үсхэбэрилжэ, ехэ мяха, һү абахын тула горитойхон тэжээл хэрэгтэй болодог юм. Тиимэһээ хэдэн мянган центнер үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэхэһээ гадна шэмэтэ тэжээл нөөсэлэгдэдэг гээшэ. Мүн лэ хэдэн мянган гектар талмай газар дээрэ таряа ургуулжа, гүрэндэ тушаадагбди. Заримыень малдаа тэжээл болгодогбди. Бусад газарнай нуга сабшалан, бэлшээри юм. Совхознай нёдондо 17900 центнер таряа гүрэндэ тушааха түсэбтэй һаа, тэрэнээ үлүүлэн дүүргээ. Энэ жэлдэ мүн лэ тэды шэнээн түсэб үгтэнхэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ түйлаһанаа дабтаха арга боломжонуудтайбди гэжэ һананаб.

Юундэб гэхэдэ, нэн түрүүн, хабарай тарилгада хэблэдүүлэгдэхэ бүхы техникэмнай болзор соогоо заһабарилагдаа. Хоёрдохёор, совхозоймнай бүхы механизаторнууд мэргэжэлээ дээшэлүүлгын һуралсал үбэлэй үедэ гараһан байна. Ажахымнай мэргэжэлтэд һуралсал эмхидхэхэдээ, механизатор бүхэнэй дүршэл шадабарииые шалгаа, баяжуулаа. Тиихэдэ хабарай тарилгын үедэ совхозой тракторно-тарян ажалай бригадануудай, механизаторнуудай дунда дэлгэрхэ социалис мүрысөөнэй гурим баталагдаад, хүн бүхэндэ ойлгуулагдаа. Тиимэһээ бидэнэй бэелүүлхэ бүхы арга боломжонууд хараада абтаад байна. Ямаршье жэлэй хабарай тарилга бэрхэтэй эрхэ байдалда үнгэрдэг гэжэ мэдээжэ ааб даа. Гэнтэ нойтон саһан орохо, зарим полинууд шабар шабхада абташаһан байха. Эдэ бүгэдэ тарилгада ехэ һаад үзүүлхэ шалтагаан бэшэ ааб даа. Газарайл эртэ гэдээ һаа, бидэшье эртэлэн һагад полинууд руу гаража, богони болзор соо, 10—12 үдэрэй туршада тарилгынгаа хүдэлмэри дүүргэхээр оролдодог заншалтайбди.

Совхоздомнай тракторно-тарян ажалай хоёр бригада бии. Нэгэдэхи бригадыень би даадагби. Гушаад механизатор бригадымнай бүридэлдэ ородог. Дүй дүршэл ехэтэй, мүн залуушье механизаторнууд яһала олон. Жэшээлхэдэ, Михаил Исаков, Равиль Гайнутдинов, Александр Котоманов гэгшэд хабарай тарилгада арбан хоёр-гурбадахяа хабаадалсахань. Залуу трактористнуудай дунда яһала найдамтай хүбүүд бии. Тусхайлбал, Николай Тельков, Валерий Исаков, Бато Базаров, Петр Цынгуев, Леонид Котоманов болон бусад. Бато Пётр хоёр хүсэ ехэтэй К-700 түхэлэй тракторта ажалладаг юм. Тарянай алтаран эдешэхэдэ, «талын онгосонуудта» һуугаад, өөһэдынгөө тариһан, ургуулһаниие хуряажа, дүршэл шадабаритай механизаторнууд болонхой. Тобшолон хэлэхэдэ, бригадынгаа гэшүүдэй оролдосотойгоор, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ байһанда оортоо шэнгээр этигэнэб.

Совхозоймнай түб һууриһаа хойшо Сагаан-Жалга гэжэ газарта манай полевой стан түхеэрэгдэнхэй. Жэл бүри тэндэ байрлажа, тарилгынгаа хүдэлмэри хэдэгбди. Нүүдэл мастерскойнууд тарилгымнай техникые хангадаг, яһала туһа хүргэдэг гээшэ. Хабар бүри тэндэ газар хахалдаг, тарилга хэдэг хадаа тэндэхи полинуудаа һайн мэдэхэбди. Энэмнай механизаторай ажалда баһал бага бэшэ юумэн гээшэ.

Байгша ондо 200 гаран гектар талмайтай поли интенсивнэ технологёор түрүүшынхиеэ ашаглахамнай. Намартаа наг шэбхэ, хэрэгтэй органическа үтэгжүүлгэ оруулаа һэмди. Мүн хоёр трактораар шииг нойтоншье тогтоогдоо. Энэ поли ургасатай байха ёһотой гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, нёдондо тэндэ хара таряа ургуулжа, нэгэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 18 центнер ургаса хуряагаа бэлэйбди. Харин мүнөө хабар тэндэ «бурятская-79» сортын шэниисэ түрүүшынхиеэ тарижа, гектар бүриһөө 20 центнер ургаса абаха гэжэ бодомжолнобди.

Бригададамнай К-700 түхэлэй 5, мөөртэ 2, гэнжэтэ 5 трактор бии. Тарилгада хэрэгтэй техникэ — сеялкэ, борной гэхэ мэтэ трактарист бүхэндэ даалгагданхай. Тэдэнэр өөһэдөө бүхы техникэеэ заһабарилжа гараа. Запчастьнууд яһала дуталдаа һэн. Илангаяа К-700 түхэлэй тракторай мөөрнүүд хомор. Тарилгын үедэ эдэ мөөрнүүдэй эбдэрээ гээшэ һаань, ехэл ядалсахабди гэжэ һананаб.

Мүнөө бидэ хоёр халаанда хүдэлнэбди. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд табан хоног бүхэндэ согсологдожо, шалгараһан механизаторнууд мүнгэн шангаар урмашуулагдана. Мүн лэ дамжуулгын улаан тугхан барюулагдажа, илагшын нэрэ хүндэдэ полевой стан дээрэмнай Ажалай алдар солын туг үргэгдэжэ байдаг. Гадна тарилгын ниитэ дүнгүүдээр түрүүшүүлые урмашуулгын зүйлнүүд хараалагданхай. Намар, тарягаа хуряаһан хойно эсэсэй дүнгүүдэй гаргагдахада, хүдэлһэнэйнь зэргээр тарян үгтэдэг. Нёдондо һайнаар хүдэлһэн механизаторнууд 3—6 центнер таряа совхозһоо абаа һэн.

Бригадна подрядай гурим тухай хэдэхэн үгэ. Бригадамнай һүүлэй гурбан жэлэй туршада хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэнэ. Энэмнай яһала болохотой, зохид арга байна. Механизатор бүхэн ганса өөһэдынгөө даажа абаһан техникынгээ түлөө бэшэ, мүн хэжэ байһан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгаа бүри дээшэлүүлээ бшуу. Ажалда хабаадалсаһанай зэргээр урмашуулгын шан хубаарилагдаха гурим тэдэнэй һайнаар ажаллахада горитойгоор нүлөөлнэ. Мүн хабарай, намарай халуун кампанинуудай дүүрэһэн хойно тэдэнэр даажа абаһан техникэеэ заһабарилаад, хадагаламжада табина. Тиигэжэ энэ шэнэ гуримай хүмүүжүүлхы үүргэ мэдэрэгдээ һэн.

Оронойнгоо арадай ажахын хүгжэлтые хурдадхаха гэһэн зорилгые бэелүүлхын тула найдамтай үндэһэ һуури табиха гэжэ манай механизаторнуудай ехэ оролдолго гаргаха байһанда этигэнэб. Юуб гэхэдэ, түрүүшын хабарһаа һайн эршэ абабалнай, саашадаа баян дэлгэр ургасаар, урматай һайн дүнгүүдээр, эсэсэй эсэстэ бардам элбэг эдеэ хоолоор тэхэрихэ жэшээтэй.

А. ЖАДАМБАЕВ,
Сэлэнгын районой «Бестужевский» совхозой тракторно-тарян ажалай бригадын бригадир.

АГРОПРОМУУДТАХИ ЭКОНОМИЧЕСКА ТУРШАЛГА

Манай экономикын аграрна секторэй хүгжэлтэдэ шанараараа шэнэ шата эхилэнхэй. Ороной агропромышленна комплексые гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилхэ түбэй орган СССР-эй Госагропром болон тэрэнэй һалбаринууд байгуулагдажа, тус комплексын (АПК) бүхы шатанууд нэгэн газарһаа залан хүтэлбэрилэгдэдэг, түсэблэгдэдэг, һомологдодог болоо гээшэ. Мүнөөдэрэй эгээл гол экономическа шэглэлээр хүдэлмэриин түрүүшын алхамуудай хэгдэжэ эхилһэниинь энээнэй жэшээ болоно.

«Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ экономикын бүхы һалбаринуудые ажахы эрхилэлгын шэнэ онол аргануудта оруулха», — гээд СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд соо эли тодоор бэшэгдэнхэй. Хизаарай, областнойһоо эхилээд, районно хүрэтэр бүхы шатын агропромышленна нэгэдэлнүүдтэ, мүн тэрэнэй үйлэдбэриин гол хубинь болохо ажахынуудта, предприятинуудта ажахы эрхилэлгын экономическа онол аргануудые улам нарижуулха талаар үйлэдбэриин ехэ туршалга бэелүүлэгдэжэ эхилээ.

Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, харин эсэсэй эсэстэ тарян ажалай болон мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые ехэ болголгодо экономическа элдэб арга нүхэсэлнүүдэй үзүүлдэг нүлөөгэй арга боломжонууд шалгагдажа, лаблагдана. Районуудай сагай уларилай болон байгаалиин онсо шэнжэнүүд, тэдэнэрэй хүсэ шадал, тусхай шэглэл болон социальна байгууламжа хараада абтанхай ааб даа.

Туршалгын программын ёһоор экономическа олон янзын шэнжэлгэнүүд бэелүүлэгдэхэ юм, гээд СССР-эй Госагропромһоо манда мэдээсэнэ. Жэшээлбэл, Ставрополиин хизаарта нэн түрүүн нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай өөһэдөө мэдээд ажахыгаа эрхилхэ ябадалые үргэдхэхэ, тэдэниие гаргашаа харюулдаг болгохо гэжэ хараалагданхай. Орловско областиин Глазуновско райондо ажахын тоосоон болон хамтын бригадна подряд нарижуулан һайжаруулагдаха.

Олон юумэн хубилха болоно. Дээдэ зургаануудай баталдаг дүнгүүдэй тооһуд нилээд хороогдохо. Тиигэжэ нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай, колхоз ба совхозуудай ажахын ажал ябуулгада эдэбхи үүсхэл бадаруулха арга боломжонууд нээгдэнэ.

Түсэблэлгэ тад ондоо болохо. Туршалгын үедэ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха хэмжээе колхоз, совхозууд болон бусад аграрна предприятинууд өөһэдөө тодорхойлхо, харин һүүлдэнь тэдэнь юрын гуримаар баталагдаха байна.

Иимэ хандаса нэгэ бага хүлеэгдээгүй байжа, гайхуулжа магадгүй: «ажахынууд өөһэдөө өөһэдтөө юушье түсэблэнэ ааб даа». Харин туршалгын эрхэ нүхэсэлнүүдэй ёһоор ажахынуудай имагтал шанга түсэбүүдые зохёогоод, бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэн, аһан шадалаараа тэрэ түсэбүүдээ дүүргэхэдэнь, тэдэнэртэ олзотой байха болоно. Бэшээр һаа, хуу алдагдаха. Эрдэм ухаанай үндэһөөр ажахыгаа эрхилжэ, тодорхой эрхэ байдалда бэелүүлжэ болоомоор бүхы юумые хэхэ зорилго табигдаха байна. Тиихэдэ продукци үйлэдбэрилхэ ба худалдаха талаар хараалагдаһан хэмжээнүүд үнгэрһэн табан жэлэй туд бүриин дүнгүүдһээ доогуур байха ёһогүй.

Туршалгада сэхэ хабаададаг гансал хүнүүдые бэшэ, харин захиргаанай-территориальна албануудые, совет болон ажахын зургаануудые энэ туршалга һонирхуулха байха. Ушарынь гэбэл, Ставрополиин хизаарта ба Вологодско областьда шалгагдажа байһан экономическа түхэл янзануудта союзна болон республиканска фондынуудта продукци эльгээхэ түсэбүүд, мүн продукци үйлэдбэрилһэн районда тэрэниие үгэхэ хэмжээнүүд баталагдаха байна. Продукци тушааһанайнгаа хэмжээгээр тэрэниие абаха гурим совет

ҮҮРГЭНЬ ТОН ЕХЭ

Районой ажахынуудта хабарай тарилга хэхэ хүдэлмэри үдэр ошохо бүри шангадана. Тарилга хэжэ байһан механизаторнууд эртэ үглөөнһөө үдэшын харанхы болотор хүдэлнэ. Иигэжэ хүдэлжэ байһан хүнүүдые эдеэ хоолоор, байра байдалаар хангаха гээшэ шухала. Эндэ полевой стануудтон ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой.

Районой олонхи ажахынуудта тэдэ муу бэшээр бэлдэгдэнхэй. Тарилгын эхилхэһээ урид сэбэрлэгдэжэ, сагаадагдаа. Механизаторнуудай амарха унтари хэбтэри, сүлөө сагтаа телевизор хараха, шатар наадаха эрхэ байдал олгуулагданхай. Полевой стануудай хэр зэргэ бэлэн байһые тусхай комисси шалгаһан байха юм. Жэшээнь, Удын совхозой Жаргалантын полевой стан тон һайнаар бэлдэгдэнхэй. Ороходошье аятай зохид. Механизаторнуудай эдеэлхэ столово, унтаха таһалга таарууагаар түхеэрэгдэнхэй. Эндэнь телевизор, шатар, шэнэ газетэ, журналнууд бии. Механизаторнууд үдэрэй гурба эдеэлнэ. Эгээл харагдахаар газарта уряа лозунгнууд үлгөөтэй. Мүн механизаторай булан зохидхоноор эмхидхэгдэнхэй. Эндэнь социалис уялгануудынь, социалис мүрысөөнэй дүрим, мүрысөөнэй ябаса харуулһан самбар гэхэ мэтэ бии. Мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ согсологдожо, энэ самбар дээрэ бэшэгдэнэ. Тиихэдэ түрүүшүүлые амаршалһан сахилгаан хуудаһанууд гаргагдана.

«Георгиевский» совхозой полевой стан баһал һайнаар бэлдэгдэнхэй. Эндэнь бани бии. Багахан аад, холо холо оршодог политой ажахынууд нүүдэл вагонуудые хэрэглэнэ. Хасууртайн совхоздо, вагоной нэгэ хахад соонь столово, нүгөөдэ соонь улаан булан. Баһал тоё һайхан аар шэмэглэгдэнхэй. Эндэ ороходоо, механизаторнууд хэнэй агрегадай түрүүлжэ ябаһые мүрысөөнэй ябаса харуулһан самбар харахадаа ойлгодог. Эндэхи механизаторнууд 1260 гектарта ороохото ургамал тариха юм. Мүнөө тэрэнэйнгээ хахадһаань үлүүе тарижа дүүргээ.

Тэрэшэлэн зарим ажахынуудта полевой станууд ехэ муугаар бэлдэгдэнхэй. Жэшээнь, Хүрбын совхозой нэгэдэхи отделениин Бэлшэрэй полевой станай сонхонь шэлгүй, үүдэнииньшье мүртэй хаагданагүй. Бригадын абаһан социалис уялга, мүрысөөнэй дүрим гэхэ мэтэ огто байхагүй. Уряа лозунгшье харагданагүй. Энэ харюусалгатай үедэ полевой станууд лэ ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха ёһотойл түбүүд болохо байна бшуу. Тэед иимэ байдалтай полевой стантай газарта юу хэлтэйб? Совхозой парткомой секретарь Г. Г. Цыреновэй энэ шухала хэрэгтэ анхарал хандуулаагүй байһаниинь гайхалтай.

Тиихэдэ Анаагай совхозой гурбадахи отделениин механизаторнууд Шугын-Эбэр гэжэ газарта тарилга хэнэ. Нёдондо энэ отделенидэ нүүдэл вагон хэрэглэдэг һэн. Яһала һайнаар эмхидхэгдэнхэй байһан юм. Харин энэ жэлдэ тэрэ вагониинь байхагүй. Механизаторнууд социалис мүрысөөнэй дүрим, тэрэнэй ябаса тухай мэдэнэгүй. Энэ хадаа социалис мүрысөөнэй хайша хэрэгээр эмхидхэгдэһые гэршэлнэ. Механизаторнууд холо, малшадай байрада ошожо эдеэлнэ. Тиихэдээ хэды үнэтэ сагаа гээнэ гээшэб. Совхозой партком эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүдые дары абаха ёһотой.

Г. БАДМАЕВ.
Хоринн район.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ШЭЛЭҺЭН МЭРГЭЖЭЛЫНЬ

Федосья Куприяновна Вставскаягай хуби заяанда болоһон бүхы һайн һайхан үйлэ хэрэгүүд тоонто нютаг Мухар-Талатайнь холбоотой юм.

Юрын таряашанай бүлэдэ түрэжэ, гараа ганзагада, хүлөө дүрөөдэ хүргэһэн намтартай.

...Үхибүүн наһандаа һаалишанай ажалые һайхашаадаг байһан, теэд гансата фермэдэ ерээд орхёогүй, урид огородто, удаань отара дээрэ хонишоноор хүдэлөө, һаалишадта туһалдаг һэн.

Нэгэтэ колхозой түрүүлэгшэ тэрээндэ дүтэлжэ ерээд: «Шухала харюусалгатай ажал дурадхаха һанаатайб. Фермэдэ һаалишан боложо ерыш даа», — гэбэ. Хойто үдэрынь үглөөнэй үүрээр һаалиин фермэдэ ерэһээр лэ мүнөө хүрэтэр һаалишанаар ажаллаһан зандаал даа.

Федосья Куприяновна фермэдэ ерэһэн түрүүшынгээ тэрэ үдэрые мартадаггүй. Гарайнгаа шалажа ехээр үбдэһые, хургануудайнгаа нугархаашье болишоһые мүнөө хүрэтэр һанадаг.

«Болихо даа, дадахаш», — гэжэ эхэнь басагандаа тиихэдэ хэлээ һэн.

Үнэхөөрөөшье һара үнгэрөөд байхада гарынь үбдэхэ, шалахаяа болижо, үнеэ һаажа дадаа бэлэй. Имагтал иимэ, түрүүшын үдэрнүүдые хэды олон залуу һаалишад дабажа шадаагүй гээшэб. Тэдэнэр фермэтэй, хүндэ хүшэршье һаа, аша туһатай энэ хүдэлмэритэй бусалтагүйгөөр хахасаа бшуу. Эгээн бүхэ, юунһээшье тухашардаггүй ажалша басагадынь лэ фермэдэ үлэжэ, мүнөөшье хүрэтэр хүдэлнэ.

Федосья Куприяновна мүнөө 57 наһатай болобошье, бүхы үнгэрөөшэ табан жэлэй туршада районой һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда ябаһан байна. Жэшээлхэдэ, тэрэ табан жэл соо даалгагдаһан бүлэг үнеэдһээ дүн хамта 3 297 центнер гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 3 315 килограмм һү һааһан байна.

Ажалдаа иимэ үндэр дүн хайшан гээд түйладаг байһан, амжалтынь нюусанууд, эдээн тушаа өөрөө юун гэжэ бодомжолдог тухайнь тэрээнһээ асуухадам:

— Республикадамнай колхоз, совхозууд олон ааб даа. Али алинииньшье һү һаалиин фермэнүүдтэй. Хэдэн зуугаад һаалишад тэндэ ажалладаг, манайшье райондо малшад олон даа. Теэд эдэнэрнай нэгэ адляар хүдэлдэггүйл. Жэшээлхэдэ, зарим нэгэниинь жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 1500—2000 килограмм, нүгөөдүүлынь — гурба, дүрбэ мянганшье килограмм һү һаана. Эдэ дүнгүүдые харахадаа, үнэхөөрөөшье манай ажалда «нюуса» бии хаш гэжэ һанахаар болодог. Зүгөөр «нюусамнай» юрын лэ даа.

Гунжадые зүбөөр һааха, һайнаар эдеэлүүлхэ, малда дуратай байха, анхарха хэрэгтэй гэжэ тоолохо байнаб. Үнеэн бүхэн өөр өөрын абари зантай, онсо илгаатай байдаг юм. Тусхайлбал, Бука Кривоножка гэжэ нэрэтэй хоёр үнеэдни үдэр соо 15—17 килограмм һү үгэдэг. Анхаралтай, энхэргы байхада, эрхэлүүлхэдэ ехэ дуратайнууд. Үнеэн бүхэнэйнгөө ямар юумэндэ дуратай, дурагүйень һайн мэдэхэ хэрэгтэй гэжэ һананаб. Эгээн шухалань гэхэдэ, ехэ һаали түйлахын тула түрүүшынхеэ тугаллаһан гунжадта ехээр анхарха хэрэгтэй юм. Тугаллахаһаань хоёр һара урид тэдэниие һаахаар бэлдэжэ эхилдэгби...

Малай үбэлжэлгэ — тон харюусалгатай хаһа болоно. Мүнөө Мухар-Талыншье һаалишадай ажал хэрэгүүд муу бэшэ гэхэ байнаб. Федосья Куприяновнатай хамта хүдэлдэг М. Ф. Белова, Г. С. Матвеева, М. В. Вербенко гэгшэд һайн дүнгүүдые түйлана. Эндэхи фермэ һү үйлэдбэрилгөөр табан жэлэйнгээ түсэб 102,9 процент, гүрэндэ худалдалгаар — 121,8 процент дүүргэһэн байна. Нэн түрүүн харууһан болон үнеэдые хэр зэргэ эдеэлүүлһэнһээ ажалай амжалта дулдыдадаг гээшэл.

Бүхы үнеэдые нэгэ адли рационоор эдеэлүүлжэ болохогүй гэжэ дүй дүршэлтэй һаалишад зүб хэлэдэг байна. Үнеэн бүхэнэй арга боломжые мэдэхэ хэрэгтэй юм. Үнеэндэ эдюулһэн килограмм тэжээл бүхэнэй өөрыгөө харюулхаар, ашаг үрэтэйгөөр, һүнэйнь хэмжээгээр тэжээл эдюулхэ хэрэгтэй.

— Бүхы юумэн гансал һаалишанһаа дулдыдадаг, — гэжэ Ф. К. Вставская хэлэнэ. — Гансата юумэн бии болошодог бэшэ, оролдолго гаргаха, ухаагаа гүйлгэхэ хэрэгтэй, һанаата үнеөтэ боложо, үргэһэ нойргүй ябаха сагшье ерэдэг. Оролдоогүй һаа, амжалтын амта үзэхэгүйш. Минии һанахада жэлдээ үнеэн бүриһөө 2500—3000 килограмм һү һааха аргатайбди...

Федосья Куприяновна арбадахи табан жэлэй дүнгүүдээр «Шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар, Хүндэлэлэй грамотанууд болон үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһан юм.

Энэ һаалишанай дүй дүршэл тухай хэлэхэ гэбэл, нэн түрүүн тэрэ гунжад болон шэнэ түрэхэ үнеэдые харууһалха, тэдэниие һааха, түл түрэсыень зүбөөр түлжүүлхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулна. Юуб гэхэдэ, эдэ бүгэдэ үнеэдэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, һаам ехэ болгохо шухалын шухала нөөсэ болоно бшуу. Үнеэн тугалһаа эхитэй бэдэг гүбэ. Федосья Куприяновна жэл бүри үнеэн бүхэнһөө тугал абадаг, тиигэжэ үнгэрөөшэ табан жэлэй туршада зуу гаран тугал абаһан болоно.

— Районой һаалишадай мүрысөөнэй дүнгүүдээр ехэ һонирходогбди, — гэжэ Федосья Куприяновна хөөрэнэ. — Жэлдээ 12 дахин дүнгүүдынь согсологдожо, түрүүшүүл, һайн хүдэлһэн коллективүүд нэрлэгдэдэг. Ямар ажахынуудай малшадай мүрысөөндэ илаһан тухай районойнгоо «Вперед» газетэдэ уншахада ехэ һонин байдаг лэ. Өөр тухайгаа гү, али өөрынгөө коллектив тухай һайн үгэ дуулахада хүсэ шадалнайшье нэмэдэг, улам һайнаар ажаллаха хүсэл эрмэлзэл түрэдэг байна.

Түрүү энэ һаалишан социалис мүрысөөнэй тон ехэ үүргэ дүүргэдэг байһанда үндэр сэгнэлтэ үгэхөөрөөл үгэбэ ха юм.

— Хэзээ амаржа үрдинэбта? — гэжэ асуубаб.

— Гэрһээ фермэ тээшээ, фермэһээ гэр руугаа бусажа ябахадаа.., — гэжэ шоглон гү, али лаб һагад хэлэхыень дуулабаб.

Игэжэ хэлээшэнь зүбтэйл байха. Юуб гэхэдэ, бурьялжа байгаа ажабайдалай охин соо бүхы хүсэ шадал, хэшээл оролдолгоо гансал ажал хүдэлмэридөө элсүүлжэ, эрхим амжалта түйлана ха юм. Ф. К. Вставская арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүнгүүдээр районойнгоо һаалишадай мүрысөөндэ илаһан байна.

— Нэгэтэ шэлэһэн мэргэжэлээрээ омогорхоноб. Энээн тушаа заахашье голхорногүйб. Хододоо үнэн сэхээр ажаллааб, хүн зондоошье хүндэтэйб, үшөө юун хэрэгтэйб даа. Хамта ажалладаг нүхэдөөрөөшье омогорхоноб.

...Юрын һаалишан эхэнэр Федосья Куприяновна Вставская хорин жэлэй туршада үдэр бүри үглөөнэй үүрээр нэгэл татаһан зүргэ харгыгаараа фермэ тээшээ бата найдамтайгаар алхалан, хэжэ үрдиһэн, үшөө хэхэ ажал хэрэгүүд тухайгаа бодомжолдог зантай. Тиин бүхы амитай юумэнэй нойрһоо һэрижэ байһан үглөөнэй энэ үе сагта, ажалаар олдоһон жаргалта ажабайдалдаа, түрэл тоонтодоо ехэ дуратай эхэнэрэй шэнэ амжалта түйлахань лабтай.

В. БУДОЖАПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ф. К. Вставская.

ҺЭЛЬБЭН ШЭНЭЛЭЛГЭ ХЭРЭГТЭЙ

Үглөөгүүр намдуу аалин, үүлэгүй байһан аад, үдэ багаар гэнтэ һалхин хүсэтэйгөөр үлеэжэ, Хурамхаан һууринай үйлсэнүүдээр харгын тооһон бодожо, оршон тойронхи байдал хубилшоо һэн. Түбэй үйлсөөр тооһо бурьюулжа ябаһан һү зөөдэг тусхай автомашина баруун-урагшаа оршодог харгыда гараад, тоһоной завод руу шэглэн ябашаба.

Заводто орходомнай, сагаан эдеэнэй хангал үнэр хамар сорьёод абаадхиба. Эндэ ажалладаг хүдэлмэришэд тууха сүлөөгүй хүдэлнэ. Мастер Д. Г. Шагжинатай уулзажа, предприятиин коллективэй ажал хэрэгүүдээр һонирхобобди.

— Районоймнай долоон ажахын һү һаалиин фермэнүүдһээ үдэртөө 10—12 тонно һүн асаргадана. Мүн Алладахи һү тушаан абалгымнай пунктда 2 тонно һүн асаргадана. Зундаа илангаяа ехээр һү абахабди. Тиимэһээ ехэ һү тушаан абахын, тэрэнээ гашалгангүй байлгахын тула бэлэдхэл хэжэ байнхайбди. Мүнөө һү хүргэдэг түхеэрэлгэ хабсаргагдана, бага зэргын заһабарилга хэгдэнэ. Автоцистернэ угаадаг түхеэрэлгэ үйлэдбэридэмнай тодхогдохо юм. Мүн коллективнай зунай халуун хаһада эршэтэй шангаар хүдэлхөөр шиидэнхэй. Һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада институт, һургуули дүүргэһэн басагад ерээд, оролдосотой һайнаар хүдэлнэ. Тэдэнэй нэгэн Алла Монтоева мүнөө асаргадаһан һүнэй шанар шэнжэлжэ байна. Энэ нүхэрнай Зүүн-Сибириин технологическа институт дүүргэжэ, хоёрдохи жэлээ хүдэлнэ, — гэжэ Дынсома Гармаевна залуу нүхэд тухайгаа хөөрэнэ.

Арба гаран жэлэй туршада эндэ ажаллажа байһан хүдэлмэрилэгшэд яһала олон. Дүршэл шадабаритай эдэ хүнүүд тон харюусалгатай хүдэлмэри хэдэг юм. Тэдэнэр залуу басагадые хүдэлмэридэнь дадхаан һургадаг, хүмүүжүүлдэг. Тоһо бүйлуулагша Валентина Гармаевна Тыхеева арбан табан жэл эндэ ажаллажа байна. Тэрэ лаборантын, аппаратчигай, бусад хүдэлмэри адли тэгшээр хэдэг юм. В. Г. Тыхеевагай һурган хүмүүжүүлһэн Е. Ринчинова тоһо бүйлуулагшын мэргэжэл һайнаар шудалхаһаа гадна бусад хүдэлмэри хэдэг болонхой. Хоорондоо харилсаата мэргэжэл шудалалга эндэ хуулита боложо, хүдэлмэрилэгшэд бэе бэеэ һэлгэн хүдэлхэ аргатай.

Заводой баруун углууда оршодог багахан лабораторидо ороходомнай, Алла Монтоева асаргадаһан һүнэй шанар тодорхойлжо байба. Энэ шухала хүдэлмэреэ дүүргэһэнэйнь һүүлээр шэнжэлһэн һүнэйнь, заводой коллективэй үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин шанараар һонирхоо һэмди.

— Мүнөө ехэ дулаан болоогүй байхада колхоз, совхозууд һайн шанартай һү тушаана. Зунай үедэ һү саг соогоо асараагүй һаань, тэрэнэй шанар доошолхоо һанадаг. Манай коллектив тоһо, зөөхэй, сүсэгы, творог, һү, машиндагдаһан һүнһөө һэрюун унда үйлэдбэрилэн гаргана. Иигээд харахада, гаргадаг продукциимнай ассортимент ехэ бэшэ байна. Тараг, ряженка гэхэ мэтэ һүнэй зүйлнүүдые гаргаха арга боломжогүйбди. Эдэниие гаргахын тула тусхай түхеэрэлгэнүүд хэрэгтэй. Харин эдэ түхеэрэлгэнүүдые табиха сүлөө талмай эндэмнай үгы. Тобшолбол, заводые һэльбэн шэнэлхээр болоод байна, — гэжэ лаборант А. Б. Монтоева хэлэнэ.

Энэ завод 1976 ондо ашаглалгада тушаагдаһан байха юм. Тэрэ сагһаа хойшо эндэ тодхогдоһон хэдэн түхеэрэлгэнүүд һэлгэгдээ. Тиигэбэшье ямар нэгэн түхеэрэлгын эбдэрхэдэ, заримдаа миин байха саг гарадаг. Мүн байшангай хананууд шииг нойто баринхай эндэхи агаар хүндэ. Хүнэй бэе махабадта иимэ эрхэ байдал муугаар нүлөөлнэ. Тиимэһээ иимэ байдалые усадхахын тула һү хүргэлгын түхеэрэлгэдэ хэрэглэгдэһэн үһые дахин хэрэглэмжэдэ оруулха түхеэрэлгэ байгша ондо хабсаргагдаха. Гансал иимэ хэмжээн энэ асуудалые гүйсэд шиидхэхэгүй юм.

— Хүндэ байдалда ажаллабашье, заводой коллектив продукци худалдаха, тоһо, һү үйлэдбэрилэн гаргаха байгша оной дүрбэн һарын түсэбтэ даабаринуудые дүүргэжэ шадаа. Гансал товарна продукци гаргаха түсэбөө дүүргээгүй. Заводые һэльбэн шэнэлхэ, продукциин ассортиментые ехэ болгохо асуудалнуудые дары шиидхэхээр болоо. Юуб гэхэдэ, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ улам бүри үргэдэнэ ха юм, — гэжэ заводой экономист С. Б. Чимитдоржиева хөөрөө бэлэй.

Заводой коллективэй һанаае зобоодог асуудалнууд хэзээ зүбөөр шиидхэгдэхэ юм гэһэн асуудалтайгаар һүнэй промышленностиин нэгэдэлэй ахамад инженер Б. Ф. Главатскихта хандахада:

— Республикын зарим тоһоной заводуудые һэльбэн шэнэлхэ, тэдэнэй үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин ассортиментые ехэ болгохоор болоо. Байгша табан жэлэй туршада энэ асуудалые шиидхэхэ арга боломжо олдохогүй байна. Иимэ асуудалтайгаар РСФСР-эй Мяханай болон һүнэй промышленностиин министерствэдэ хандаһамнай үрэгүй харюу үгэһэн байха юм. Өөһэдынгөө арга боломжоор Хурамхаанай тоһоной заводто зарим шэнэ түхеэрэлгэнүүдые тодхожо эхилээбди. Дулаа үгэдэг шэнэ түхеэрэлгэнүүдые табижа дүүргээбди, — гэжэ Б. Ф. Главатских хэлээ һэн.

Министерствэһээ хангалтагүй харюу абабашье, заводой, нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа амарха ёһогүй. Тэдэнэр доторойнгоо арга боломжонуудые элсүүлэн, районой, Буряадай АССР-эй Агропромой туһаламжаар һэльбэн шэнэлэлгэ хэжэ, продукциингаа ассортиментые ехэ болгохо ёһотой. Юуб гэхэдэ, хүн зоной ургажа байгаа эрилтэ хэрэглэмжэ гүйсэд хангагдаха ёһотой бшуу. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд соо энэ талаар табиһан эрилтэнүүд хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ һануулмаар.

Д. АМОГОЛОНОВ,
манай корр.

*

Латвиин ССР. Ригын «Алдарис» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй гаргадаг продукци ехэшүүлэйшье, багашуулайшье дунда мэдээжэ болоһоор унинэй. Һэрюун ундануудынь ехэ зохид амтатай юм. «Саяны», «Золотистый», «Тархун», «Байгал» гэжэ нэрэтэй унданай зүйлнүүд, «Ород квас» олондо һайшаагдадаг гээшэ. Байгша ондо энэ нэгэдэлэй предприятинууд хорёод гаран янзын продукци үйлэдбэрилээд болохонь.

Һэрюун ундануудые гаргадаг технологи эндэ шэнэлэгдээ. Мэргэжэлтэд хёоһон рецептнүүд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн. Худалдаа наймаанда гаргагдаг продукциин хэмжээн энэ жэлдэ дээшэлнэ. Жэшээлхэдэ, шэнэлэлгын һэльбэлгэ ургалтань аяар 26 процентдэ хүрөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: автомат аргаар унда гаргадаг цех соо. Продукциин шанар шалгагша Александра Терец ажалдаа.

ТАСС-ай фотохроника.

ЭРИД ШИИДЭНХЭЙ

жын комиссинууд, депутадуудай бүлэгүүд эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана. Депутадууд сессинүүд болон гүйсэдкомой заседанинууд дээрэ асуудалнуудые бэлдэхэдээ, дутуу дундануудые усадхаха асуудалнуудта горитой анхарал хандуулдаг юм.

Районно Соведэй гүйсэдкомой абаhан шиидхэбэринүүдэй гүйсэдхэлгые хинаха, гүрэнэй түсэб дүүргэлтын ябаса тухай асуудалаар предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоое шагнаха гэхэ мэтэ олон ондоо онол арганууд эндэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, «Жилгражданстрой» трестын, гэр барилгын комбинадай хүтэлбэрилэгшэд В. А. Жигимонт, Л. К. Думнов гэгшэд барилгын хүдэлмэри саашадань хурдадхаха тушаа асуудалаар тоосоhон байна.

Соведэй саг үргэлжэлгын комиссинууд, депутадуудай бүлэгүүд hүүлэй үедэ хүдэлмэрээ нилээд эдэбхижүүлээ. Залуушуулай хэрэг эрхилдэг саг үргэлжын комиссие М. М. Эрдынеева ударидадаг юм. Тус комисси олон шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн, дутагдалнуудые усадхаха талаар олон хэмжээнүүдые абаhан гэжэ хэлэлтэй. Тиихэдэ элүүрые хамгаалгын ба социальна хангалгын, соёлой, худалдаа наймаанай ба нийтын эдеэ хоолой талаар саг үргэлжын комиссинууд мүн лэ hайнаар хүдэлнэ.

Депутадуудай 15 бүлэгэй бүридэлдэ ородог депутадууд мүн лэ ажабайдалда хабаатай олон асуудалнуудые шиидхэлсэнэ.

Гэхэтэй хамта, районно Соведэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөөл дайралдана. Олон предприяти өөрынгөө дотоодын арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглээгүй, алмалта ба арьбалалта туниаагүй, продукци хэрэглэгшэдтэнь эльгээхэ түсэбүүдээ дүүргээгүй. Жэшээлхэдэ, 1985 ондо аяар 6 предприяти хэлсээнэй ёhoop продукци худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй hэн.

Зарим предприятинуудта үйлэдбэридэ оньhон техникэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, hэльбэн шэнэдхэлгын хүдэлмэри ябуулха, бага гаргашатайгаар ехэ юумэ бүтээхэ гэхэ мэтэ шухала зорилгонууд хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ талаар районно Совет, мүн бүхы депутадууд ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. КПСС-эй XXVII съезд дээрэ хэлэгдэhэн Политическэ элидхэл дотор иигэжэ бэшээтэй: **«Арадай hунгамалнуудай нэрэ хүндые, мүн тэрээнтэй хамта hунгагшадай үмэнэ тэдэнэрэй харюусалга бүхы талаар ехэ болголгые парти оорын уялга гэжэ тоолодог байгаа, саашадаашье тоолохо. Депутадуудай нэрэ зэргэ тушаалда нэмээлтэ бэшэ, хүндэтэ ямба эрхэ бэшэ, харин Соведтэ, хүн зоной дунда хүдэлхэ ехэшье, хүнгэншье бэшэ хүдэлмэри юм».**

Октябрьска районно Соведэй депутадууд мүнөө дээрээ КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдтэ хүрэмөөр үшөөшье ажаллانагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Районно Соведэй hаяхан болоhон сесси дээрэ энээн тухайшье хөөрэлдөөн болоhон байха. Депутадууд хэhэн ажалаа шүүмжэлхы ёhoop хаража үзөө, дутагдалнуудаа усадхаха асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулаа гээд тэмдэглэхэ шухала. Энэнь КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар эрид зэhэнхэй байhыень элирхэйлэн харуулна гэжэ онсолхо байнаб.

Ч-Д. БУДАЕВ,
Улаан-Үдын Октябрьска районно Соведэй депутат.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: районно Соведэй депутадууд — хүүгэдэй 1-дэхи больницын ахамад врач Т. В. Жданова, инфекционно больницын ахамад врач О. В. Матханова.

Авторай фото.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

БҮТЭЭМЖЭТЭЙГЭЭР ХАНДАХА

Бүхы дэлхэйн hайн hайхан hанаатай хүнүүд М. С. Горбачевой майн 14-дэ совет телевиденеэр хэлэhэн үгые ехэ анхаралтайгаар шагнаhан ба уншаhан байна. Ушар байдалые зүбөөр ойлгожо байдаг шэнжэлэгшэдэй тэмдэглэhэнэй ёhoop, Чернобыльдо тохёолдоhон ушарал хадаа ядерна үе саг политическэ байдал тушаа шэнээр бодомжолхо, шэнэ политика баримталха эрилтэ тухай үшөө нэгэ дохёо, үшөө нэгэ шанга hануулга болоно гэжэ совет хүтэлбэрилэгшын хэлэhэн үгые олон миллион хүнүүд үнэн зүрхэнhөө мэдэрбэ.

Ядерна зэбсэгүүдые гүйсэд дүүрэнээр усадхаха, ядерна тэhэлэлгэнүүдые болюулха, уласхоорондын аюулгүй байдал бүхы талаарнь хинан шалгаха системэ байгуулха тухай совет дурадхалда харюу үгэхыень бүхы дэлхэйн хүнүүдэй өөhэд өөhэдынгөө правительствануудhаа хүлеэжэ байhыень М. С. Горбачевой хэлэhэн үгэ тухай олон тоото hанамжанууд элирхэйлэн харуулна. Совет правительство өөрынгөө арадай, бүхы хүн түрэлтэнэй аюулгүй байдалтай холбоотой хамаг ушар байдалые ухамайлан хаража, өөhэдынгөө ядерна туршалгануудые нэгэн талаhаа даб дээрэ болюулгые энэ жэлэй августын 6 хүрэтэр, ондоогоор хэлэбэл, дүшэн жэлэй саана Японой Хиросима хото дээрэ түрүүшын атомна бомбын хаягдажа, хэдэн зуу мянган хүнүүдэй ами наhанай алдагдаhан үдэр хүрэтэр үргэлжэлүүлхэ гэhэн шиидхэбэри абаа гэhэн М. С. Горбачевой мэдүүлгэ тэмсэлдэ бодохо уряагай дохёо мэтээр бүхы дэлхэйдэ соностобо.

Европын угтан абахаар бэлэн ямаршье гүрэнэй нииславдэ, үгышье hаа, юрэ хэлэхэдэ, Хиросимада хойшолуултагүйгөөр уулзажа, ядерна туршалгануудые хорихо асуудалаар үгэеэ ойлголсохо тухай М. С. Горбачевой президент Рейганда дахинаа хэhэн дурадхалынь үргэн ехээр дэмжэгдэжэ байна. Хиросима хотын мэр Такэси Араки иигэжэ мэдүүлээ: «Энэ эдэбхи үүсхэл Хиросимын хүн зоной хүсэл эрмэлзэлгэдэ харюусана. Бидэнэр тэрэниие нь hайшаанабди, айхабтар онсо шухала гэжэ тоолонобди, юуб гэхэдэ, тэрэ үүсхэлынь ядерна зэбсэгые гүйсэд дүүрэнээр усадхалгада зорюулагданхай». Энэ хэрэгэй иимэ эрьелтэ совет эб найрамдалта эдэбхи үүсхэлнүүдтэ hаад түбэг тохёолдуулгые хүсэжэ байдаг хара сэдьхэлтэниие нилээд сошордообо. «Ядерна туршалгануудые даб дээрэ болюулгые үргэлжэлүүлхэ тухай мэдүүлгэ хадаа тиимэ арга боломжые үни хада мартаhан баруун оронуудта хүлеэгдээгүй «бэлэг» болоо» гээд Англиин «Ай-ти-ви» телекомпаниин тэмдэглэhэн дэмы бэшэ.

Атомна электростанцинуудай аюулгүй байлгые сахиха талаар совет тодорхой дурадхалнууд бүхы дэлхэй дээрэ ехээр hайшаагдаба. Ядерна энергетикые аюулгүйгөөр хүгжөөхэ уласхоорондын нягта журам тогтоохо, атомна электростанцинуудта элдэб эбдэрэлэй тохёолдоходо, илангаяа радиоактивна хорото бодосой гаража эхилээ hаа, дары түргэн дуулгаха, мэдээсэл үгэхэ системэ байгуулха шухала гэжэ олон тоото тайлбаринууд дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ. Аюулта ушаралай тохёолдоходо, бэе бэедээ түргэн туhаламжа үзүүлхэ зорилгоор уласхоорондын эмхи байгуулха тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада МАГАТЭ-гэй ударидалга доро уласхоорондын хүндэ ехэтэй тусхай конференци Венэдэ зарладаг байха тухай совет дурадхал үргэнөөр дэмжэгдэжэ байна.

Атомна электростанциин эбдэрэлгын хойшолонгуудые усадхаха талаар Советскэ Союзда хэгдэжэ байhан асари ехэ хүдэлмэриие, М. С. Горбачевой хэлэhэн үгэ дотор дурадхагдаhан шэнэ, бүтээмжэтэй hайн эдэбхи үүсхэлнүүдые hайшаан дэмжэхэ зуураа, нийтын, политическэ, гүрэнэй олон тоото ажал ябуулагшад США-да ба НАТО-гай зарим оронуудта Советскэ Союзда эсэргүүгээр эмхидхэгдэhэн харата идхалгые эрид шууд буруушаана. Хэдэ хэдэн мэдээсэлнүүд дотор тэмдэглэгдэжэ байhанай ёhoop, «Үзэл бодолой талаар дайнай» американ мэргэжэлтэд Советскэ Союзда эсэргүү кампани ябуулха зуураа, бодото байдалые зорюута хазагайруулха, худал хуурмаг мэдээсэл тарааха ябадал гаргаhан байха юм. Чернобылиин АЭС шадар ямар нэгэ «аяншалагшын» буулган абаа гэhэн «документальна фильм» тэрэ худал хуурмаг идхалгадань бодото гэршэ боложо үгэнэ. Үзэгдээгүй түргэн түүхэйгээр тэрэ фильм Америкын эгээл томо «Эй-би-си» ба «Эн-би-си» телекомпанинуудаар, тэрэшэлэн Италиин гүрэнэй телевиденеэр харуулагдаа. Гэбэшье тэрэ фильм харуулhанайнь hүүлээр дураа гутаhан харагшад итальян телевидениин Триест хотодохи отделенидэ дары түргэн хонходожо мэдээ. Тэдэнэр «радиоактивна манан соо Чернобылиин атомна станци» гэжэ харуулhан фильм hэнь өөhэдынгөө городой промышленна зоные, металлургическа «Терник» гэжэ комбинадые танижархёо ха юм. Тэндэхи хорото утаа уняарые Триестэдэ ажаhуугшад hайн мэдэхэ байгаа.

Түрүү үзэл бодол баримталдаг хэблэлэй тайлбаринууд дотор тэмдэглэгдэжэ байhанай ёhoop, Советскэ Союзда эсэргүү харата муухай ябуулга эмхидхэгшэд Чернобылиин АЭС-тэ хүдэлжэ байhан хүнүүдэй хуби заяагаар, тэндэхи байдалаар огто hонирхоогүй байха юм. Советскэ Союзые, тэрэнэй политикые муу болгохын тулада, ядерна туршалгануудые болюулха тухай, ядерна буу зэбсэгүүдые усадхаха тухай совет дурадхалай нүлөөе hуларуулхын, тиихэдэ уласхоорондын байдалда США-гай хараа шугамые эрид шууд шүүмжэлгые hуларуулхын тулада тэдэндэ шалтагаан хэрэгтэй болонхой.

Мүнөө бүгэдэндэ эли тодо болоод байhанай ёhoop, Советскэ Союзда эсэргүү кампани үүсхэгшэд бэеэ мэхэлээд hалаба. Советскэ Союз тушаа баруун оронуудай үргэн олониитын hанамжые хазагайруулха арга тэдэндэ олдобогүй. Манай арадай баатаршалга, даруу номгон байлга, манай ороной бүтээмжэтэй hайн шэнэ эдэбхи үүсхэлнүүд, Чернобыльдохи ушарал хадаа хүн түрэлтэнэй урда табигдаhан амгалан тайбанаар ажаhууха гү, али өөhэдыгөө үгы хэхэ хоёрой нэгыень шэлэхэ хэрэгтэй болоод байhаниие хүн зоной бүри зүбөөр ойлгохо ябадалда хүргэбэ. Хэрбээ ядерна дайнай болоо гээшэ hаа, хүн түрэлтэндэ оёоргүй ехэ хохидолой ушаруулагдаха байhаниие Чернобылиин АЭС-эй эбдэрэлгэ харуулба. Ядерна зэбсэгүүдэй нөөсэнүүдтэ Чернобылиинхидhоо хэдэн мянга дахин ехэ аюулай нюугдажа байhаниинь мэдээжэ ха юм.

Уласхоорондын харилсаануудта шэнэ ёhoop хандаха, буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргалгые зогсоолгын, дэлхэйн политическэ уларилые үндэhөөрнь hайжаруулгын аша туhада социальна элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолгые нэгэдүүлхэ эрилтэ ядерна үе сагай эрхэ бэшээр табижа байhан тухай М. С. Горбачевой хэлэhэниинь хаа хаанаhаа абтажа байhан олон тоото hанамжанууд дотор hайшаан дэмжэгдэнэ.

ДАЙ ЖҮРӨӨДЭГШЭДТЭ ШАНГА СОХИЛТО

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачевой совет телевиденеэр үгэ хэлэхые ехэ анхаралтайгаар харааб, радиогоортшье шагнааб, хэблэлдэ толилогдоод байхадань дахин, дахин уншааб.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалда угаа түгшүүрилтэй ушар тохёолдоод байна. Тодорхой болзорто, саашадаа огтолон ядерна тэhэрэлгые болюулха тухай Советскэ Союзай, үнэхөөрөө, гайхамшаг үүсхэл гаргаhыень, тэрэниие хүсэндэнь хүргэхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр оролдожо байhыень бидэ бүгэдэ гүн сэдьхэлhээ ойлгонобди. Энэ хүсэл эрмэлзэлыень халуунаар дэмжэнэбди, саашадаашье дэмжэhээр лэ байхабди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадалсажа, немец-фашис булимтарагшадые гэдэргэнь сухарюулан hамна сохилгодо, совет арадай гайхамшаг Илалта туйлаха тэмсэлдэ хубитаяа оруулалсаhан би дайн сэрэгэй жэгшүүритэ хойшолонгые өөрөө хараhан, үзэhэн хүн гээшэб. Курско-Орловско дүхэригтэхи гал дүлөөр сороб- хилhон тулалдаанда амн наhаяа хайрлангүй тэмсэжэ гараа hэм. Теэд үшөө хэды иимэ шуhата байлдаан угтажа байгааб!

Хүндөөр шархатажа, үбшэн бэетэй болоод, нютагаа бусаhан би пенсидэ гаратараа олон жэлдэ дунда hургуулиин директорээр ябааб. Эдир үетэниие эрдэмтэй, ажаллахы абьяастай, эрхим хүмүүжэлтэй, сухаришагүй сэдьхэлтэй хүнүүд болгохын түлөө тэмсэлэй манлайда ябалсааб. Энэ бэеэ магтаhан үгэнүүд бэшэ. Удаань Дээдэ-Хүрбын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр хэдэн жэлэй туршада хүдэлэгдөө.

Нютагаймнай зон ехэ багагүй, хүгшэн залуугүй хэтэдээ энхэ амгалан байдалай түлөө, баян дэлгэр, тэнигэн сэдьхэлтэ ажабайдалай түлөө аhан шадалаараа, эдэбхи эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа ябахыень харахадаа, омогорхол түрэнгүй яахаб. Эдэнэр лэ эб найрамдалта, бата бэхи хани харилсаата байдалай үндэhэ hуури табина ха юм даа. Теэд энэ үндэhэ hуурииь бата бэхи, дай жүрөөдэгшэ этэгээдүүдтэ эрид сохилто болон хүгжэнэ.

Манай сомоной харьяата Хүрбын совхоз, Хүрбын леспромхоз, мехлесхоз, район соогоо ажал хэрэгээрээ суурхажа ябаhан коллективүүд мүн. Үнгэрhэн жэлэй хүдэлмэриин үрэ дүнгөөр Дээдэ Хүрбын сомоной Совет республиканска мүрысөөндэ илаhанда тоологдожо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба профсоюзуудай республиканска соведэй дамжуулгын Улаан тугта, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэhэн солотой.

Нүхэр М. С. Горбачевой Политическэ элидхэл соо тодорхойлогдоhон эб найрамдалай, энхэ амгалан байдалай программые хүрбынхид халуунаар дэмжэнэ, арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ байhанаа мэдүүлнэ.

Б. ДАГБАЕВ,
дайнай ба ажалай ветеран, нютагай ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ.

Хориин район.

Манай ханинарта

КНДР: ЭРДЭМ УХААНАЙ ЗАМААР

Корейн Арадай-Демократическа Республикада hуралсалай, соёл болбосоролой талаар хадуугдамаар амжалтанууд туйлагданхай. 11 жэлэй бүгэдэ нийтын уялгата hуралсал бии болоhоор 10 гаран жэл болобо. Япон колониальна дарлалтаhаа Корейе сүлөөлхын урда тээ ороной хойто хубида нэгэшье дээдэ hургуули байгаагүй hаа, харин арадай засагай жэлнүүдтэ 1250 мянган инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд бэлдэгдээ юм.

Хүнгэн бэшэ зам гаталагдажа, иимэ амжалта туйлагдаа. Хариин ээрхэг түримхэйшүүлэй засаг гартаа барижа байха үедэ корей арадай түрэл хэлэн хоригдонхой, хүн зоной олонхинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй hэн. 1945 оной август hарада Совет Арми Корейдэ эрхэ сүлөө олгоо бэлэй. hуралсалай талаар хэрэгые hайжаруулхын тулада багшанарай кадрнууд, hургуулинууд, учебнигүүд хэрэгтэй болоо. Тиин национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэхэдэнь, шэнэ байдал байгуулхадань корей арадта совет хүнүүд туhаламжа үзүүлhэн юм.

Харин 1950 ондо корей арадай амгалан тайбан ажал таhалдуулагдаа hэн. США-гай дэмжэлгээр Урда-Корейн сэрэгэйхидэй үүсхэhэн ээрхэг түримхэй ябуулга орондо айхабтар ехэ материальна гаргаша хэhэн юм. Заводууд фабриканууд, гэр байра, hургуулинуудай болон бусад hуралсалай эмхи зургаануудай олонхинь hандаргагдаhан байгаа.

Оройдоол 1956 ондо дайнай хойшолонгуудай гол түлэб дабагдахада, республика дотор бүгэдэ нийтын уялгата эхин hуралсал оруулагдаа hэн. 1959 онhоо hуралсал түлбэригүй болгогдоо. Жараад онуудта, социалис индустрижүүлгын жэлнүүдтэ түгэс бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэдэй ехээр хэрэгтэй болоходо, 9 жэлэй бүгэдэ нийтын техническэ hуралсал тогтоохо хэрэгтэй болоо. Далаад онуудай түрүүшын хахадта 11 жэлэй бүгэдэ нийтын уялгата hуралсалда байн байн орожо захалаа. Хүүгэдэй саадуудай ахалагша бүлэгүүдтэ нэгэ жэлэй бэлэдхэлэй класста, эхин hургуулида 4 жэл, дунда hургуулида 6 жэл hурадаг. КНДР-тэ hуралсалай системын онсо илгаануудай нэгэниинь гэбэл, хүбүүд, басагад үрдынхяараал амяаран hурадаг юм.

600 техникум, 232 дээдэ hургуули, заводой, хүдөө ажахын ба загаhа олзоборилгын хэдэн арбаад ВТУЗ хүдэлдэг. Хүдэлжэ байгаад hурадаг хүнүүдтэ телеуниверситедэй дамжуулганууд ехэ туhатай. Республикын түрүү эрдэмтэд болон дээдэ hургуулинуудай багшанар лекцинүүдые уншадаг. Мүнөө үедэ КНДР-тэ социализмын бусад олон оронуудтал адли, ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлгын ба hургалгын, эрдэмтэдые болон мэргэжэлтэдые бэлдэлгын гуримые нарижуулан hайжаруулха талаар үсэд нэтэрүүгээр хүдэлнэ. Техническэ тусхай hуралсалай хэмжээе дээшэлүүлхэ, эрдэм ухаанай болон техникын шэнэ туйлалтануудые студентнэртэ гүнзэгыгөөр үзүүлжэ, арадай ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ асуудал илангаяа шангаар табигдана.

hуралсалай, эрдэм ухаанай талаар СССР-эй болон КНДР-эй хоорондохи харилсаата ябуулганууд улам үргэдэнэ. 1983 ондо Москвагай М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ гүрэнэй университедэй ба Ким Ир Сенэй нэрэмжэтэ университедэй хоорондо хэлсээн баталагдаа hэн. Студентнэр болон аспирантнуудые, багшанар профессорнүүдые андалдан уриха, хамтын шэнжэлгэнүүдые хэхэ гээд хараалагданхай. hуралсалай, мүн түгэс шадабаритай мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхэ хүсэлтэй байhаниинь 1985 оной май hарада Пхеньянда болоhон СССР-эй Минвузай болон КНДР-эй hуралсалай талаар комитедэй делегацинуудай хоорондохи хөөрэлдөөндэ элирхэйлэгдээ hэн. Протоколдо гар табигдаа, СССР-эй дээдэ hургуулинуудта КНДР-эй студентнэрые, аспирантнуудые бүри олоор hургаха тухай хэлсэгдээ. КНДР-тэ эрдэмтэдые болон багшанарай кадрнуудые, арадай ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэхэдэнь совет эрдэмтэд туhаламжа үзүүлхэ юм.

Туйлагдаhан хэлсээнүүд дээдэ hуралсалай талаар харилсаа холбоое саашадань хүгжөөлгэдэ үргэлжэлэл болохо, совет болон корей арадуудай хоорондохи хани барисаае бэхижүүлгэдэ нэмэритэй байхань сохом.

Александр ЖЕБИН,
ТАСС-ай корр.

Пхеньян.

АРАДАЙ ЗЭБҮҮРХЭЛ

Пиночедэй зонхилогшодой арадта эсэргүү журамhаа Чилидэ хүн зоной зэбүүрхэл улам үргэдэhөөр. Эндэхи сэрэгэй-фашис диктатурын нийтэ национальна кризисэй хэды ехээр гүнзэгыржэ байhаниие харуулhан үйлэ хэрэгүүдэй миил нэгэн дээрэ тогтон хэлэлтэй. Үйлсөөр гүйлдэhэн солдадууд автомадай hомо аадар шэнгеэр адхаруулан, айлай гэрнүүдтэ сүмэрэн орожо, хүнүүдые гам хайрагүйгөөр сохижо байгаад, тэдэниие хүсөөр машинын кузов руу хаяжа, концлагерь болгогдоhон стадион дээрэ асарна... Пиночедэй зоргоороо ошоhон солдадуудай Сантьяго хотын захын кварталнуудта ажаhуудаг хүдэлмэришэдые хэhээhэн тухай документальна репортаж Аргентинын телевидени мэнэ hаяхан харуулhан байна.

«Фашис журам үгы болог!», «Пиночет тушаалhаа дары бууг!», «Хилээмэн, хүдэлмэри, эрхэ сүлөө хэрэгтэй!» гэhэн уряа доро арадай хүсэ ехэтэ забастовконуудые Чилиин хунта шуhа адхаруулгаар дараха hэдэлгэ гаргана. Горнягуудай, докернуудай, барилгашадай, транспортнигуудай ба хүдэлмэришэн ангиин бусад отрядуудай забастовконууд олонхи ушарта карабинернууд болон сэрэгшэдтэ эсэргүү баррикадна тулалдаан болоно.

Гансахан демократическа бүхы эрхэ сүлөөнүүдые дарлалга бэшэ, харин орон доторнь американ монополинуудай ажалшадые гам хайрагүйгөөр дарлан мүлжэлгын hүлдэ болоhон фашис диктатурада эсэргүү тэмсэлдэ чили арад хэм оронхой. Жэшээнь, «Дженерал моторсын» эндэхи олзо доход жэлhээ жэлдэ тус монополиин хэhэн гаргашаhаа холо дээгүүр болоод байна. Бусад концернүүд болон компанинуудтай хамта тус монополи асари ехэ могой шэнгеэр оронойнь бүхы экономикые орой абажа, хамаг шэмэ шүүhыень hороно.

Чилиин арад өөрынгөө тэмсэлдэ гансаарданги бэшэ. Чилиин арадай тэмсэлтэй hаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын уулзалга майн 12-то Буэнос-Айреста болоо. Түрүү үзэл бодол баримталдаг, демократическа олохон партинуудай, нийтын эмхинүүдэй, тэрэшэлэн Латиин Америкын найман ехэ профсоюзуудай эдэбхитэд тэрэ уулзалгада хабаадаhан байна. Баранда үзэн ядагдаhан зонхилхы засагые усадхаха, орон дотороо бодото демократи hэргээн бодхоохо хүсэл эрмэлзэлдэ абтаhан чили арадай зоригые ямаршье хэhээлтэ, хүн зониие алалга мохоохогүй гээд уулзалгада хабаадагшадай баталан абаhан мэдүүлгэ дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

НДРЙ-гэй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ЗАСЕДАНИ

АДЕН. НДРЙ-гэй правительствын заседани премьер-министр Я. С. Нуманай түрүүлэлгэ доро эндэ болобо. Заседани дээрэ байгша ондо ороной арадай ажахыда капитальна hомололгонуудые хэхэ түсэб баталагдаа.

Национальна экономикодо гаргашалагдаха капитальна hомололгонууд 147 миллион динарта хүрэбэ, энэнь hалбариин байдалые хүгжөөхэ арга олгохо байна гэжэ түсэблэлгын министр Ф. Бен Ганем заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдээсэбэ. Промышленна продукци ехээр үйлэдбэрилгэдэ, хүн зоной hуудал байдалые хангалгые хүгжөөлгэдэ, хүн зониие уhаар, гэр байраар, электрын элшэ хүсөөр хангалгада, медицинскэ эмхи зургаануудые барилгада энэ түсэб соо онсо анхарал хандуулагдаhан байна.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ШАТА

ВЕНЭ. Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэгүүдые адли тэгшээр хорооохо тухай хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата эндэ нээгдэбэ.

ГДР-эй делегациие толгойлогшо А. Виланд социалис оронуудай үмэнэhөө үгэ хэлээ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хураха талаар Варшавска Договорой гүрэнүүд ехэ оролдолго гаргажа байна. Энээнтэй дашарамдуулан, Европын гүрэнүүдэй хуурай газарай сэрэгүүдые, тактическа авиациие, мүн Европодо байрлуулагдадаг США-гай ба Канадын зохихо хүсэнүүдые нилээд хорооохо тухай Советскэ Союзай шэнэ дурадхалда хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад онсо анхаралаа хандуулна.

Энэ асуудалаар үгэеэ ойлголсохын тула бүхы түхэлэй ядерна буу зэбсэг туршалгые нэгэ талаhаа зогсоохо гэhэн Советскэ Союзай шиидхэбэриин Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ шэнэ түлхисэ үгэхэ байhандань этигэн найданабди гэжэ ГДР-эй делегациин толгойлогшо хэлээ.

ТОГТООЛ АБАБА

ЖЕНЕВЭ. Элүүрые хамгаалгын эндэ боложо байhан бүхэдэлхэйн ассамблейн делегадууд нэгэн дуугаар тогтоол баталан абахадаа, дэлхэй дээрэ тамхи таталгатай тэмсэлые шангадхаха эрилтэ табиба.

Никотинаар хорлолгын ушарнуудые үндэhөөрнь усадхан зайсуулха талаар шэглүүлэгдэhэн хэмжээнүүдые зохёон абахые документ Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн эмхидэ хабаададаг гүрэнүүдые уряалаа. Тамхи татадаггүйшүүлые, үхибүүдые, залуушуулые сахин хамгаалха хэмжээнүүд хараалагдана. Тусхаhбал, тамхи таталгын хүнэй бэе махабада ямар ехэ хоро хүргэдэг байhые ойлгуулха, тамхи таталгын социально-экономическа хойшолонгуудые саашалаа удаа дараалан усадхаха талаар шэглүүлэгдэhэн гэгээрэлэй, мэдээсэлэй программануудые зохёохо шухала гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

Дэлхэй дээрэ тамхинай промышленностьда жэлэй эрьесэ 22 миллиард долларто хүрэнэ, тиихэдэ никотинай хорото нүлөөнhөө уламжалан, жэл бүхэндэ 1 миллион шахуу хүн үхэнэ гэжэ Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн эмхи hануулна.

ТАСС ХИЛЫН СААНАhАА

ПОРП-ын ЦК-да ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

ВАРШАВА. Партиин X съездэ бэлэдхэлэй үндэhөөр эндэ үнгэргэгдэhэн партийно-ажахын эдэбхитэдэй зүблөөн ПОРП-ын ЦК-да үнгэргэгдэжэ, ажалай уласхоорондын хубаарилгада Польшын ашаг үрэ ехэтэй хабаадалгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Гвязда зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, удаан болзоhой программануудай үндэhэ hуури дээрэ Советскэ Союзтай болон СЭВ-эй бусад гэшүүн-оронуудтай Польшын үйлэдбэриин харилсаа холбооной эгээл эрхим түхэл шэнжэнүүдтэ орохо гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэбэ.

СОВЕТ ДЕЛЕГАЦИ ЕРЭБЭ

ЛИССАБОН. Армениин ССР-эй Верховно Соведэй депутат Р. А. Варданян түрүүтэй Эб найрамдал хамгаалгын совет комитедэй делегаци Португалиин эб найрамдалай ба харилсаанай соведэй уряалаар эндэ ерэбэ.

Португалиин болон гадаадын журналистнуудта зорюулагдажа, Лиссабондо үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ делегациин гэшүүд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэлэhэн үгэдэ гол анхаралаа хандуулаа. Эдэ бүтээмжэтэй hайн дурадхалнуудые бэелүүлгэ термоядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха арга олгохо байна гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Совет делегаци республикын суглаанай (Португалиин парламентын) түрүүлэгшэ Фернанду Монтейру ду Амаралтай хөөрэлдэhэн, политическэ партинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, засагай нютагай зургаануудай болон нийтын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдтэй уулзаhан байгаа.

КОНВЕНЦИДЭ ГАР ТАБИГДАА

НЬЮ-ЙОРК. Спортдо үндэhэ яhанай илгаа гаргалгада эсэргүү уласхоорондын конвенцидэ гар табилгын баяр ёhолол ООН-ой штаб-байшан соо болобо. Түрүүшын үдэр 43 гүрэнэй, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, Белоруссиин ССР-эй, Украинын ССР-эй, хүгжэжэ байгаа оронуудай түлөөлэгшэд тэрээндэ гараа табиhан байгаа. ЮАР-тай элдэб, тэрэ тоодо спортын холбоо барисаагаа үргэлжэлүүлжэ байhан США түрүүтэй баруунай оронууд энэ шухала уласхоорондын-эрхын документдэ гараа табибагүй.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXX сесси дээрэ 125 гүрэнэй гараа табиhан конвенци Урда Африкын хархис муухай засаг захирганай ямар нэгэн спортивна харилсаа холбоо тогтоохые уласхоорондын олонхи эмхинүүдэй арсажа байhыень элирхэйлэн гэршэлнэ. Тэрэ үндэhэ яhанай илгаа гаргалгые эрид буруушаана, спортдо иимэрхүү ябуулгые уридшалан hэртылхые, хорихые, үндэhөөрнь усадхахые гүрэнүүдые уялгална.

Спортдо үндэhэ яhанай илгаа гаргалгада эсэргүү уласхоорондын конвенциие баталан абалга ЮАР-ай расис захирганиие гансаардуулхын, апартеидэй гутамшаг муухай хэрэгые усадхан зайсуулхын түлөө уласхоорондын ябуулгада ехэ хубита болоно гэжэ апартеидтэ эсэргүү ООН-ой тусхай комитедэй түрүүлэгшэ Дж. Гарба (Нигери) тэмдэглэ.

МҮНХЭ ҺАЙХАН ДУРАСХААЛ

ДУРСАЛГА

Немец арадай гайхамшагта хүбүүн, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша Эрнст Тельманэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе түрүү бодолтой бүхы хүн түрэлтэн байгша жэлэй апрель һарада үргэнөөр тэмдэглээ.

Эрнст Тельманэй хани нүхэр, революционно тэмсэлдэнь туһалагша Роза Тельмантэй уулзаһан, хөөрэлдэһэн тухайгаа, мүн дүлэтэ революционерэй алуулһан Бухенвальд концлагерьта ошоһон тухай дурдалгануудаараа газетын уншагшадтай хубаалдаха хүсэлтэйб.

Амаралтануудайнгаа үедэ Роза Тельмантэй хоёр дахин уулзаха аза талаантай байгаа хүм. Эрнст Тельманэй наһан тухай, революционно ажал ябуулга тухай тэрэ олон һонирхолтой юумэ хөөрөө һэн.

Тэмсэлэйнь замай эхин болоһон Гамбургын портдо Эрнст Тельман 16 наһатайһаа хүдэлжэ эхилһэн байна. Хойто жэлынь социал-демократическэ партиин гэшүүн, мүн хэдэн һарын үнгэрһэнэй һүүлээр, транспортна хүдэлмэришэдэй профсоюзай гэшүүн болоһон юм. 1906 оной октябрьһоо 1907 оной январь хүрэтэр сэрэгэй алба хэһэнэй удаа Эрнст Тельман түрэл Гамбургдаа бусажа, Хойто-Атлантикаар тамардаг пароходто кочегарай туһалагшаар хүдэлөө. Далайнуудта тамарха гэһэн үнинэй хүсэлынь тиигэжэ бэелүүлэгдэбэ.

Утын тамаралгаһаа бусаһанай һүүлээр портдо нүүрһэ ашадаг хүдэлмэришэнөөр, барилгашанаар хүдэлөө, прачечныи боожошонооршье тэрэ хүдэлһэн байна. Теэд хаанашье, ямаршье ажал хэхэ үедөө Эрнст Тельман хүдэлмэришэдэй эрхэнүүдые хамгаалдаг, залуушуулые ниитын ажал хэрэгүүдтэ хабаадуулхые оролдодог һэн. Тэрэнэй үүсхэлээр Транспортна хүдэлмэришэдэй профсоюзай нэгэдэлдэ залуушуулай секци эмхидхэгдэһэн юм.

Германиин Коммунис партиие толгойлон, тэрэниие хүсэтэ, дайшалхы шэглэлтэй марксистско-ленинскэ парти болгохын түлөө Эрнст Тельманэй тэмсэл тухай, фашистнуудта эсэргүү нэгэдэмэл фронтын байгуулагдаһан тухай Роза Тельман бидэндэ хөөрэдэг бэлэй. «Рот-фронт» гэһэн лозунг Европын коммунистнуудай, фашизмтай тэмсэгшэдэй тангариг үгэнь болоһон байна.

1932 ондо Германиин Компарти «Фашизмда эсэргүү хүдэлөөн» гэжэ нэгэдэмэл фронтын байгуулагдаһан тухай соносхобо. Энэ хүдэлөөн фашистнуудай засаг тээшэ дабшалгада эсэргүүсэхэ хабатай Германи дотор ори ганса политическэ хүсэн байһан юм. Энээн тухай рейхстагта 1932 оной һунгалтанууд гэршэлээ: 1930 онойхидо орходоо, 770 мянган хүнөөр олон гү, али 5 миллионһоо үлүү һунгагшад КПГ-гэй кандидадуудай түлөө дуугаа үгэһэн байна. Эрнст Тельман Коммунис партиингаа хүсэ шадалда батаар найдадаг һэн.

Нацистнуудай мүрдэлгэ, хюдалгын үедэ баригдажа, арбан нэгэн жэл хахад соо фашис шорондо зобоогдоошье һаа, Эрнст Тельман фашизмтай тэмсэлээ үргэлжэлүүлһээр байгаа. Тэрэнэй партитай холбоонь таһараагүй, урид Роза Тельман, һүүлээрнь Ирма басаганиинь нюуса энэ холбоое хангадаг байгаа. Орон доторой байдал тухай, Коммунис партиин тэмсэл тухай Тельмандэ мэдээсэжэ, тус-тус политическэ асуудалнуудаар тэрэнэй һанамжа, зүбшэл абадаг һэн. Тельманэй тодорхой зүбшэл заабаринууд партийна курьернүүдтэ дамжуулагдаад, 2-дохи, 3-дахи сүүдхэдэ КПГ-гэй хүтэлбэрилэгшэдтэ хүрэдэг байгаа. Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гол шухала асуудалнуудаар, дайнай аюул тухай, мүн бусадшье политическэ асуудалнуудаар Эрнст Тельманэй тэмдэглэлнүүдтэй хэдэн дэбтэрнүүдые тэрэнэй хани нүхэр, басаган хоёрынь партида дамжуулжа шадаһан юм.

Роза Тельмантэй хөөрэлдэхэдөө, Эрнст Тельманэй дурасхаалые совет арадай мүнхэлжэ, нангинаар сахидаг тухай мэдүүлээ һэмди. Холын Буряад орондо Эрнст Тельманэй нэрэмжэтэ совхоз бии юм гэжэ дуулахадаа, Роза Тельман ехээр баясаа бэлэй. Бидэниие ГДР ошожо айлшалхые тэрэ уриһан юм. Теэд бидэнэй хүрэжэ ошоходо, Роза Тельман наһа барашанхай байгаа. Германиин Коммунис партиин элитэ ажал ябуулагшадай хажууда хүдөөлүүлэгдэһэн Роза Тельманэй хүшөөдэ баглаа сэсэгүүдые табяа һэмди.

Совет делегациин бүридэлдэ Бухенвальд ошолсоһон байнабди. Эрнст Тельманэй бэеые шатааһан крематори мемориал болгогдожо, Дүлэтэ революционерэй дурасхаал эндэ мүнхэлэгдэнхэй. Манай табиһан хангалтама һайхан сэсэгүүдэй баглаанууд крематориин пеэшэнэй хирпиисэнүүдые хушаа бэлэй.

Гэр бүлымнай архивта Роза Тельманэй эльгээһэн фото-зурагууд, амаршалгын открытканууд хадагалагданхай. Танилсаһанай дурасхаал болгон, Роза Тельман өөрынгөө, мүн Эрнст Тельманэй фото-зурагуудые «Буряадай нүхэдүүдтэ ажалдань амжалтануудые хүсэн, сэдьхэлэй халуун мэндые хүргэнэб. Роза Тельман» гэһэн бэшэгтэйгээр бэлэглээ һэн.

СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер Москвада Эрнст Тельманэй хүшөөгэй һуури табилгада зорюулагдаһан митингдэ үгэ хэлэхэдээ: «Эрнст Тельманиие фашистнуудай зэрлиг муухайгаар алаашье һаа, тэрэнэй хараа бодолнууд, үйлэ хэрэгүүд мүнхэ байна. Тэрэнэй зориг хүсэл, тэмсэһэн хэрэгынь илаа. Германиин Демократическа Республика Эрнст Тельманэй захяануудые гүйсэд бэелүүлхэ гэжэ мүнөө үедэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди» гэжэ тэмдэглэһэн юм.

Н. ПИВОВАРОВ,
союзна удхатай түсхайта пенсионер, Буряадай АССР-эй габьяата инженер.

Уран зохёолшо ба үе саг

Андрей Дементьев: «Мүнөөдэрэй үйлэ хэрэгүүдэй һудаһые бариха»

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ баталан абтаһан Соведүүдэй ороной экономическа ба социальна хүгжэлтые тодорхойлһон тон шухала партийна документнүүд тухай дурдахадаа, бидэ нэн түрүүн хүн бэеын баримта тухай, обществын хүгжэлтэдэ өөрынгөө дүүргэхэ үүргые шэнээр ухамайлан ойлгоһон совет хүн тухай тезисые гэл удха шанартай гээд соносхонобди.

Тиимэ түрүү хараа үзэлтэй, Эхэ орондоо бэеэ үгэнги, харюусалга, уг зорилгоёо һайн мэдэдэг хүниие хүмүүжүүлгэдэ уран зохёолой нүлөөн сэгнэшэгүй ехэ. «Имагтал түрүү үзэл сурталаар нэбтэрэнги, уран хүсэ, арадай шэнжэтэй уран зохёол үе сагайнгаа хэсүү бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха зоригтой, үнэн сэхэ, сухаришагүй хүнүүдые хүмүүжүүлдэг»— гэжэ съездын ендэр дээрэһээ хэлэгдэһэн үгэнүүд гүн удхатай гээд баталнабди.

Манай ажаһуугаа үе саг онсо ондоо шэнжэтэй — хүн зоной ухаан бодолой болон зохёохы дэбжэлтэ шэнэ хүсэтэйгөөр бадаранхай, ажабайдалай ехэнхи үйлэ хэрэгүүд ба шиидхэгдээгүй асуудалнууд шэнээр харагдан үзэгдэнэ. Ондоогоор хэлээ һаа, энэмнай эршэтэ дабшалтын, зоримгой үүсхэлэй, хүн зоной эдэбхиин ургалтын саг мүн. Иимэл үе сагта бүхы юумэндэ үнэн сэхээр, залан шууд хандалга хэрэгтэй. Нүгөө талаһаа бидэ, уран зохёолшод, өөһэдынгөө хубиин харюусалгые урда урданайхиһаа хурсаар мэдэрхэ уялгатайбди. Эндэ хии хооһон үгэ, нэрьеэн шууяан, хэтэрмээр бэеэ һайрхаха ааша абари хэрэггүй. Хүн бүхэнһөө ажал хэрэг тухайнь асуугдаха болоно. Ажал хэрэг, хэшээл оролдолго хүн бүхэнэй нэрэ хүндые шэмэглэхэ жэшээтэй.

Һаяхана миний толгойлдог «Юность» журналда залуу уран зохёолшо Юрий Поляковой «Районой хэмжээнэй юрэ бусын ушар» гэһэн туужа барлагдаа. Тэрээн тухай элдэб һанамжанууд хэлэгдэһэн байха. «Иимэ юумэн тухай дан хэтэрмэ нээмэлээр бэшэһэнэй хэрэг бии аал даа? Дутуу дунданууда ябууд, абяа шэмээгүйгөөр усадхаа һаамнай, яахаб?»— гэһэн дурадхалшье оруулагдаа. Сэхынь хэлэхэдэ тиимэ хэмжээнэй дутагдалнуудые ябууд, абяа шэмээгүйхэн усадхахагүйш. Энээн тухай хаа хаанагүй мэдээсэжэ, хамтынгаа хүсөөр эсэслэн усадхаха тэрээнтэй эбсэшэгүй байха саг ерээ. Мүнөө энээниие барандаа шахуу ойлгодог болоно байна.

Манай уран зохёол хүгжэлтынгөө шэнэ шатада гаража, ажабайдалда болоно байгаа бүхы юумэниие уншагшадһаа урид ухамайлха, гүн удхыень дэлгэхэ зэргэтэй. Тиигээгүй һаа, өөрөө уншагшадһаа, хурдан түргэн энэ үе сагһаа гээгдэхэ ушартай. Мүнөөнэймнай уншагшад алишье талаараа бэлэдхэл түгэс зон гэжэ мартаха ёһогүйбди. Ондоогоор хэлэхэ болоо һаа, хурдан түргэн үе сагһаа гээгдэхэгүйн уран зохёолшо обществынгоо шиидхэжэ байгаа зорилгонуудые анхаралһаа [illegible] зэргэгүй.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада манай литературада удхаараа баян, хурсаар бэшэгдэһэн олохон [illegible] мүндэлөө. Хэды тиибэшье һаа [illegible] илалта, амжалтаараа дашуурха саг [illegible] гэжэ сэхэ мэдэрэе. Бодолгото [illegible] зүйлнүүд олон байһаар. Ажабайдал[ай] дабшаса гайхалтай хурдан болонхо[й] мэһээ уран зохёолшод зарим ушар[т] үйлэ хэрэгүүдые, гүн удхатай бари[л]дые зүбөөр ухамайлжа, тайлбарилж[а] нэгүй гээшэ ха. Энэ ушарта литер[атурын] жанрнуудай түрүүшын зэргэдэ пуб[лицис]тикэ гарашахаяа һанана бэшэ гү? Пуб[лицистика] шэнжэтэй, удха түгэлдэр зохёолну[уд] мүнөө үе сагаймнай шиидхэгдээгүй [асуу]далнууд илангаяа хурсаар таб[иха] байдаг. Иигэжэ публицистнуудта [...] байхагүйн тула уран зохёолшод үе [са]гаа һудаһанай сохисые алдангүй [...] гэжэ оролдохо, уншагшадтаяа [...] тэгүүлхэ, үйлэдбэриин коллективүү[д] гуулинууд, залуушуулай хамтын [...] тээшэ эрмэлзэхэ ёһотой. Юуб гэхэ[дэ] га хүхэжэ, уурар тархияа урбал[...] эрьюулжэ гаргаһан зохёол бүтээл [...] кусственна схемэнүүдһээ, хии хоо[һон] шааһаа, ажабайдалһаа таһархай [...] жолгонуудһаа бэшэ ондоо юун ба[...]

Би мүнөө залуу үеын хүнүүд тух[ай] шэнэб. Тэдэнэйл хүзүүн дээрэ ман[ай] ехэ ороной ерээдүйн түлөө гол хар[юусал]гань тохогдохо гээшэ бшуу. Нүгөө т[алаһаа] мүнөө эдир залуу ябаа үетэн [...] ажабайдалай эзэдшье, уран һайхан [лите]ратурын гол геройнуудшье болохо ха юм. Тэдэнһээл ерээдүй ү[е]... һайшаалта образ байгуулагдаха [...] мартаял. Иимэ герой хүн ухаанһаа [...] бэшэ, харин өөрөө ажабайдалай [...] олдодог гээшэ. Тиин — энээн тухай зохёолшо бүхэн хүсэн эрмэлзэ[...] романай, пьесын гү, али поэмын [...] болоод тэрэ хүн, тэрэ герой [...] ниитэ олон уншагшадтаа бусадаг [...]тэй. Хэрбээ бэлиг түгэс уран зох[ёол]гараар бүтээгдэһэн байгаа һаа, һа[...] хан жэшээгээрээ эдир үетэниие [...] жүүлгэдэ нүлөөлдэг, тэдэниие [...] хурса, сэбэр сэхэ болгодог гэжэ [...] һаамнай алдуугүй байха. Сэхынь [хэлэхэ] болоо һаа, литература болон иску[сство] гол зорилгонуудай нэгэн хадаа шэ[нэ] хүниие үнэн зүбөөр зураглан хар[уулха], тэрэнэй гүн бодолые, эрмэлзэл [...] олондо тайлбарилга мүн шуу.

Галина СИНЕЛЬНИК[ОВА]
бэшэжэ [...]

КИНОДО ДУРАТАЙШУУЛАЙ АНХАРАЛДА

Май һарымнай хоёрдохи хахадта иимэнүүд фильмүүдые хараха байнат. Мэдээжэ журналист, поэт, драматург Юрий Визборэй сценаряар режиссёр Николай Малецкий (А. Довженкын нэрэмжэтэ киностуди) «Прыжок» гэһэн фильм табяа.

...Аяар холын полярна метеостанцида бишыхан хүбүүн хүндөөр үбшэлжэ, яаралтай түргэнөөр операци хэхэ хэрэг гараба. Теэд хайшаан гэжэ тэндэ хүрэхэб? Гансал парашюдаар бууха арга бии. Москвагай клиникын врач-педиатр Сергей Кустовский түрүүтэй бүлэг зон үхибүүнэй амиие абарха зорилготой холын замда гарана. Мэдээжэ артист, режиссёр, РСФСР-эй арадай артист Родион Нахапетов гол ролиие гүйсэдхэжэ, һонирхомоор зохид образ байгуулаа. Бидэ геройн абари зангай хүгжэлтые адаглаха аргатайбди. Түрүүшээр тиимэ нэгэ зориггүйхэн хүн шэнги харагдаһан аад, байн тэрэмнай зоригтойшье, зүрхэтэйшье хүн гэжэ элирнэ. С. Никоненко. В. Самойлов, А. Лазарев, В. Смирнитский, С. Немоляева, А. Ливанов болон олондо мэдээжэ артистнар тус фильмдэ хабаадажа, хадуугдама образуудые гаргажа шадаа.

Арбан юһэдэхи, хоридохи зуун жэлнүүдэй уулзадха дээрэородой таряашадай ажабайдалда хэр зэргын хубилалтанудай болоһые харуулһан «Вишневый омут» гэһэн фильм Леонид Головин («Мосфильм») Михаил Алексеевэй романай үндэһөөр табиба.

Ю. Германэй «Операция «С новым годом» гэһэн туужын, мүн тэрэ үеын зохёолнуудай удхаар Эдуард Володарский сценари бэшэжэ, режиссёр Алексей Герман тэрээгээрнь «Проверка на дорогах» гэһэн фильм («Ленфильм») табиба. Тэрэнэй «Двадцать дней без войны», «Мой друг Иван Лапшин» гэһэн фильмүүд харагшадай зүрхөө гүнзэгы һонирхолтойгоор угтагдаа бэлэй.

Энэ фильмын үйлэ хэрэгүүд 1942 ондо дайсанай эзэлһэн газар дээрэ болоно. Улаан Армиин младша лейтенант Александр Лазарев дайнай түрүүшын үдэрнүүдтэ пленд абтажа, немецүүдтэ алба хэхэ ушартай болобо. Тэрэнэй аргаа олжо дайсанай һабарһаа мултараад, партизануудта ошоходо, тэдэнь Эхэ орондоо урбаһан хүн гэжэ түрүүшээр дүтэ үзэнэгүй. Шэнэ сэрэгшэдэ буу үгэхэ гэжэ командирай захирхада, партизанууд энэ мэдээсэлые ондо ондоогоор угтаба...

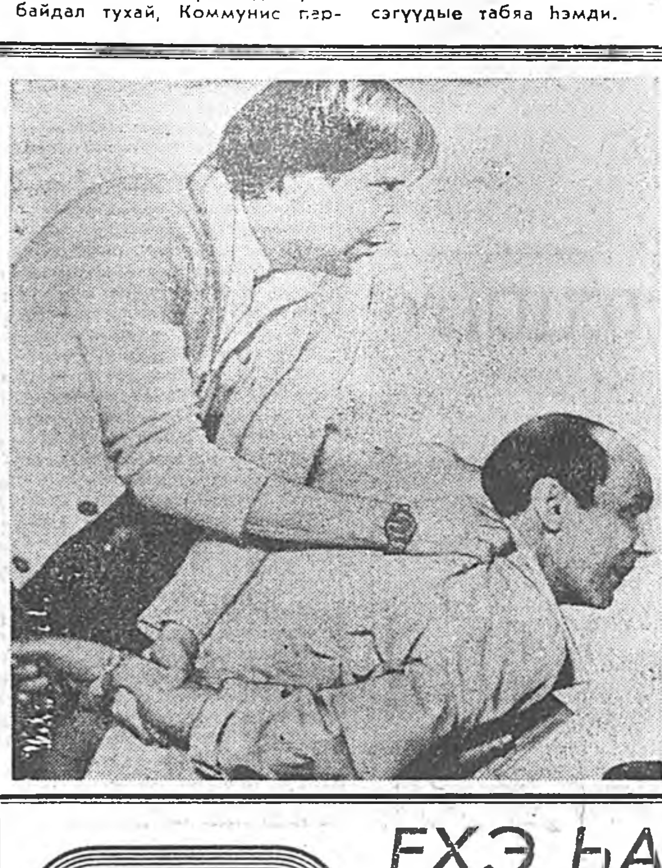
РСФСР-эй габьяата артист Владимир Заманский Лазаревай роль гүйсэдхэнэ. «Сотрудник ЧК» (Смагин), «Человек без паспорта» (Рябич), «Здесь наш дом» (Чешков) болон бусад фильмүүдээр бидэ тэрэниие һайн таниха болонхойбди.

Партизанска отрядай командирай образые РСФСР-эй арадай артист, режиссёр Ролан Быков тон һонирхолтойгоор зураглаа. Энэ роль актерой эгээл һайн рольнуудайнь нэгэн болобо гэжэ сэгнэхээр. Мүн А. Солоницын, О. Борисов, Ф. Одиноков, А. Зайцев, Г. Лазарева гэгшэдэй шэнэ бүтээлнүүдтэй танилсаха аргатай байнабди.

60-аад онуудай эхеэр болоһон үнэн ушарһаа үндэһэ абажа, Борис Антонов, Иван Менджерицкий хоёрой бэшэһэн сценаряар режиссёр Тимофей Левчугай А. Довженкын нэрэмжэтэ киностудида табиһан «Мы обвиняем» гэһэн фильм, «Пять минут страха» гэһэн кинодетектив («Ленфильм», режиссёрынь А. Ладынин), хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ боложо байгаа шэнэ хубилалтануудые харуулһан «Полевая гвардия Мозжухина» Будимир Метальниковай сценаряар режиссер Валерий Лонской Одесскэ киностудида табиһан фильм гэхэ мэтэнүүд мүнөө республикымнай экрануудта гаража эхилбэ.

Хилын саанахи кинематографистнуудай бүтээлнүүдһээ «Тайна старого парка» (Польша), «Гибель Аполлонии» (Болгари—ЧССР) болон «Судьба боксера» (Мексикэ), «Банкир Бергайя» (Энэдхэг) гэһэн кинолентэнүүд харагшадай анхаралда дурадхагдана.

В. ПАВЛОВА,
республикын Госкиногой ахамад редактор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Пять минут страха» фильмһээ хэһэг.

ЗОХИД ҺАЙН ТҮХЕЭРЭЛГЭ

Улаан-Үдэ — Тимлюй гэһэн харгын захада машинануудай түлишэ абаха тусхай станци ашаглалгада үгтэбэ. Энээнэй урда тээ аян замда гараһан жолоошод харгыдаа тусгаар амһарта соо бензин абажа ябадаг байһан юм.

Прибайкалиин районой Ильинка тосхондо иимэ шэнэ станци ашаглалгада үгтэһэн байна.

Эндэһээ саашаа хэдэн арбаад километр зай гаталаад байтарнай, жолоошодой, пассажирнуудай амармаар отоггол адлирхуу таатай зохид түхеэрэлгэ угтан абаха. Эндэ пассажирнууд, жолоошодой амарха, эдеэ хоол бариха стол, һандалинууд модон түгсүүлнүүдээр хэгдэһэн байна. Эдэ бүгэдые Прибайкалиин районой харгы заһабарилгын участогай хүдэлмэришэд барижа, аян замда ябагшадта бэлэглэбэ.

Т. НАГАЕВА.

СПОРТ

Барилдаан

ШАНГА ШАЛГАЛТА

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Буряадай багшанарай институдай түрүү һуури эзэлхын түлөө нэмэл мүрысөөн үнгэргэгдэжэ, республикымнай ниислэл хотын спортын хэдэн бүлгэмүүдэй болон клубуудай 70 гаран атледууд хабаадаа.

«Урожай» бүлгэмэй эдир барилдаашан Шагдар Мункуев эдэбхитэй һайнаар мүрысэжэ, һаяхан спортын мастерай норматив дүүргэһэн Владимир Пильчиновые шүүгээ. Энэнь түрүүшын хүлеэгдээгүй ушар болоһон байха юм. Бар хүсэтэй, партертэ яһала һайнаар барилдаха арга шадабаритай Шагдар 11:3 тоотойгоор илаһан байна.

Бэлиг шадабаритай барилдаашад Дамдин Жаргалов, Дагба Ошоров гэгшэд бүхы арга хабаяа үнихэнэй гаргажа шадаагүй юм. Тэдэнэр хоюулаа багшанарай институдта һурадаг. Тиин мүнөө энэ мүрысөөндэ бүхы арга хабаяа харуулжа шадаһыень онсолон тэмдэглэлтэй.

Дүй дүршэлтэй спортсменүүдые шүүжэ, тэдэнэр хоюулаа өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илалта түйлаба.

Энэ мүрысөөн «Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын наадаанда хабаадаха хүнүүдые шэлэжэ абалгын шэнжэтэй байһан дээрэһээ барилдаашадта түрүүшын шалгалта болоо. Шэлэн абалгын мүрысөөнэй май һарын һүүл багта үнгэргэгдэхэ байһан дээрэһээ олохон барилдаашад өөһэдыгөө шалгахые шиидээ һэн.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй эдир атлет Түмэн Жаргалов хангалтагүй һорилго бэлэдхэлтэй байба. Багшанарай институдай студент Валерий Сухеевтэй уулзахадаа, һула муугаар барилдажа шүүгдэшоо. Сэхыень хэлэхэдэ, В. Сухеев һүүлэй үедэ мүн лэ урагшагүйдэһэн байгаа бшуу.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ Валерий Дашинимаев, Игорь Балтуков, Андриян Анганов, Александр Жуков (бултадаа «Трудовые резервы» бүлгэмһөө) илалта түйлаһан байха юм.

В. СЫДЕЕВ.

ЕХЭ ҺАЙНДЭРЭЙ УРДА ТЭЭ

Агууехэ Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан республикын хүдөөгэй зунай спортын нэгэдэхи наадануул энэ зундаа үнгэргэгдэхэнь. Түгэсхэлэй наадануул Зэдын районой түб — Петропавловка тосхондо байгша оной июниин 13—15-най үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэ.

Республикын район, колхоз, совхозуудта үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан спортивна наадануул гурбан шатада хубаагданхай.

Гиир үргэлгөөр, буряад барилдаагаар, һур харбалгаар, волейболоор, футболоор, хүнгэн атлетикээр, аргамжа таталгаар болон урилдалгаар мүрысөөнүүд үнгэргэгдэхэ болоно. Тиихэдээ команда бүхэн эхэнэрнүүд болон эрэшүүлһээ бүридхэгдэһэн байха ёһотой.

Республикын хүдөөгэй зунай спортивна наадануудые эмхидхэхэ, үнгэргэхэ хэмжээ ябуулганууд эмхидхэлэй комитедтэ, республикын «Урожай» бүлгэмэй соведтэ даалгагдаа. Харин түрүүшын шатын наадануудай мүрысөөнүүдые районуудай эмхидхэлэй болон спортын комитедүүд, профсоюзай болон комсомолой эмхинүүд ударидаха, хүтэлбэрилхэ юм.

Бүхы мүрысөөнүүдэй комплексно тоосоогоор түрүүшын табан һуури эзэлһэн районуудай суглуулагдамал командануул Агропромышленна комитедэй, республикын профсоюзуудай соведэй, ВЛКСМ-эй обкомой, Буряадай АССР-эй физкультура болон спортын комитедэй, ДОСААФ-ай обкомой дурасхаалай шан, диплом, вымпелнүүдээр шагнагдаха болоно.

Тэрэшэлэн спортын зүйлнүүдээр түрүүшын гурбан һуурида гараһан командануул «Урожай» бүлгэмэй соведэй шан, диплом, вымпелнүүдээр урмашуулагдаха юм.

Түгэсхэлэй зунай наадануудай мүрысөөнүүдые үнгэргэхэ болоһон Зэдын районойхид эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна. Мүнөө энэ районой колхоз, совхозуудта спортивна барилгануудай материальна бааза бэхижүүлхэ асуудалда зорюулагдаһан хоёр һара соносхогдобо. Районой түб Петропавловкада, колхоз, совхозуудай түб һууринуудта, тосхонуудта бии байгаа спортын талмай, стадионууд заһабарилагдана, спортын элдэб наадануудые үнгэргэхэ талмайнууд шэнэлэгдэнэ, мүрысөөнэй шэнэ секторнүүд түхеэрэгдэнэ.

Хоёр һарын туршада һуурин тосхонуудта спортивна наадануудай юрын талмайнууд байгуулагдахаар хараалагдана. Эдэ бүгэдэ спортивна элдэб секцинүүдэй болон кружогуудай хүдэлмэриие эдэбхитэй болгохо, олон хүн зониие физкультура, спортдо хабаадуулха арга олгохо байна.

— Манай райондо зунай спортын наадануудай түгэсхэлэй мүрысөө үнгэргэхэ штаб КПСС-эй райкомой бюро дээрэ баталагдаа һэн. Мүнөө энэ асуудал районой сомоной, сельскэ Соведүүдэй сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдаба. Спортын һайндэртэ зорюулжа, хүдөө нютагуудта модо һөөгүүд һуулгагдаха, сэсэрлигүүд бии болгогдохо юм. Һүүлэй үедэ районой ажахынуудта һайндэртэ бэлэдхэлэй ямар хүдэлмэри хэгдэжэ байһаар районой штаб һонирхоно, тэдэнэртэ туһаламжа үзүүлнэ, — гэжэ тус штабай начальник, КПСС-эй райкомой секретарь П. М. Бальчугов хөөрэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ҺҮҮЛШЫН ТУЛАЛДААНУУД

Урдань республикын, городой чемпионууд ябаһан, мүн шатар наада үргэнөөр хүгжөөхэ талаар ехэ юумэ хэһэн ветерануудай дунда үнгэрэгдэһэн чемпионат түгэсхэлэйнгөө шатада хүрэжэ ерэбэ. Эдэ наадануудье муу бэшээр эхилһэн республикын урдын чемпион Спиридон Могордоевой үбшэнэй шалтагаанаар сагһаа урид мүрысөөнһөө гараһаниинь харамтай. Гэбэшье шатарта дуратайшуулай анхарал бага бэшээр эзэлһэн энэ турнир һүүлшын парти хүрэтэр тэмсэлээ һуладхаагүй, тон хэнэй түрүүшын һуурида гараханъ мэдэгдээгүй байба.

Хойшолуулагдаһан ба наадагдаагүй хэды уулзалгануудые эхилээд байһан шатаршад мүнөөдэр бүришье һаа ехэ хананхатайгаар, тархяа үргэхэшье аргагүй тэмсэнэ. Тэрэньшье ойлгосотой, юуб гэхэдэ, мүнөөдэрэй урэ дүнгөөр мүрысөөнэй бүхы дүнгүүд элирхэ үгэхэ ха юм.

Түрүүлжэ ябаһан Б. Сампилов И. Елсуков хоёр мүнөө хюлгын саана уулзашоод, нилээдгүй шахардуу байдалда оробо. Үнинэй бэе бэеэ мэдэхэ эдэ хоёр залуу наһандаа тулалдадагһаа нэгэшье доошогүйгөөр, халтад гээ һаа, бүри эгсэ, хурсаар нааданад. Зүрхэнэй шэмшэрмэ орёо, бэрхэшээл ехэтэй тулалдаан соогуур Б. Сампилов нүгөөдөө яаха аргагүй диилэхэ болобо. Юуб гэхэдэ, Сампиловай нэгэ хүбүүн бэрсэ гараха гэжэ бэеэ зэһэшоод байгаа бшуу. Дүршэл ехэтэй И. Елсуков хоюуланайнгаа часай тугуудай үргэгдэжэ эхилһые хараада абан, нэгэ бодоёо тэрэ хүбүүндэнь үгэжэ, наадынай дүүрэтэр тэсэхэ гэжэ шиидэбэ. Теэд һанагшаар юун бүтэхэ бэлэй. Елсуковой гарзалха гэһэн бодыень миинтээр «эдижэрхёод», хүбүүгээ бэрсэ гаргаха болоходонь И. Елсуков часаа тогтообо.

Мүн урда турта наадагдангүй үлэһэн уулзалгаяа Б. Сампилов Н. Михайлов хоёр эхилхэдээ, заатагүй шүүхэ гэһэн зорилго урдаа табибад. Сагаанаар наадаһан Сампилов нааданай тэгэн дунда шадамар бэрхээр хүсөөэ хара ноёной урдаһаа элсүүлэн хаяжа, тэрэниие хүшэр байдалһаа гараха аргагүйгөөр хүреэлжэрхибэ. Харатанай гол хүсэн, угайдхадаа, хюлгын нүгөө буланда хаагдашанхай, туһалха аргагүй байгаа. Хюлгэ дээрэхи байдалай эли болоходо, хараар наадагша Н. Михайлов бэеэ шүүгдэһэн дээрэ тооложо, нүгөөдэеэ амжалтаарнь амаршалба. Сэхыень хэлэхэдэ, һургаал болохоор һонин добтолго энэ нааданда харагдаа. Шатарай талаар иимэ уран бүтээл үнихэнэйшье харагдаагүй. Мүрысөөнэй эхиндэ яаралгүй захалһан Сампилов нааданай түгэсхэхэ дүтэлхэ бүри эршэтэй хурсаар добтолбо. Энэнь бэрхэ шатаршанай һаядаашье тулалдаанай зэргэһээ хойшоо хаягдашахагүй байһые гэршэлнэ. Залуу, хүсэн түгэлдэр шатаршадые ветеран мэгдэхээжэ болохо гээшэ аабза гэжэ эдэ наадануул харуулба.

Энэ нааданһаа гадна үшөө нэгэ тулалдаан түлэгтөө орожо, харагшадые хүлгүүлээ. И. Елсуковой гэртээ бэлэдхэһэн аргада В. Степанов нааданай эхиндэ орошоод, һүүлэй һүүлдэ нэгэ хүбүүгээ гээжэ, хүшэр байдалһаа гарасалдаба. Гэбэшье эли бодо булюу байһанаа гэршэлэн, И. Елсуков шүүгээ. «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ, Түнхэнһөө ерэһэн Г. Будаев В. Степановтай хойшолуулагдаһан партияа эдэбхитэйгээр зохёожо, нүгөөдэеэ шүүбэ. Энэ ветеран харюусалгатай мүрысөөнүүдтэ үнинэй хабаадаагүй байгаа хаш даа. Яһала һайнаар эхилһэн партинуудтаа шүүгдэшэдэг байгаа. Нааданай һүүлдэ хараад үзэхэдэ, шүүхэ арга боломжонуудаа бэелүүлдэггүй байгаа гэжэ элирдэг һэн.

6,5 очконуудтай болоһон Б. Сампилов И. Елсуков хоёр түрүүлһэн зандаа. Гэбэшье Б. Сампиловта наадагдаагүй үшөө нэгэ уулзалга бии байба. Айхабтар нарибшалжа наадаһан Б. Сампилов В. Назимов хоёр бэе бэеэ шүүхэ аргагүй болоходоо, гар гараа барисалдабад.

Тиигэжэ 7 очкотой болоһон Б. Сампилов энэ мүрысөөндэ илаба. 6,5 очкотой И. Елсуков хоёрдохи һуурида гараа. 5 очкотой болоһон В. Назимов Ю. Напартович хоёрой коэффициентнүүдые тоолоод үзэхэдэнь, В. Назимов үлүү байжа, гурбадахи һуури эзэлбэ.

Илагшадта дипломууд ба үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

— Энэ турнир түрүүшынхеэ үнгэргэгдэбэ гээшэ. Саашадаа энээниие заншалта болгохо хүсэлтэйбди. Тиихэдээ уридшалан эмхидхэгдэһэн наадануудта илаһан хүндэ энээндэ хабаадаха эрхэ олгогдодог байха, мүнөө түрүүшынхеэ эмхидхэгдэһэн дээрэһээнь уряалаар хабаадуулаабди, — гэжэ Буряадай АССР-эй шатарай федерациин харюусалгата секретарь, республиканска категориин судья С. Т. Баиров хөөрэнэ.

Р.-Ц. ЛХАМАЕВ.

ХҮН ЗОМНАЙ ХЭДЫ ГЭЭШЭБ?

СССР-эй Министрнүүдэй Совет 1989 оной январь һарада хүн зониие тоо бүридхэлдэ абаха тухай тогтоол баталан абаба. Совет орондо долоодохиёо хүн зониие тоо бүридхэлдэ абалга үнгэргэгдэхэнь гээшэ.

Хүн зониие тоо бүридхэлдэ абалга СССР-эй Центральна Статистическэ Управленидэ, нютаг нютагай органуудта даалгагдаба. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет республика доторoo хүн зониие бүридхэлдэ абаха болоһонтой дашарамдуулан, 1986 оной январиин 28-да мүн лэ тогтоол баталан абаа юм.

Тус тогтоолоор хүн зоной тооe бүридхэлдэ абаха комиссинуудые бии болгохо, городууд шадархи хилэнүүдые тодорхойлхо, үйлсэнүүдэй нэрэнүүд, гэрнүүд ба байрын гэрнүүдэй номернүүдые гуримшуулха, городууд ба һуурин тосхонуудай схематическа картануудые табиха, городууд ба тосхонуудай хүн зоной тооe бүрин дүүрэнээр бүридхэлдэ абаха арганууд шалгаха ёһотой гэжэ арадай депутадуудай городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд уялгалагдаба.

Предприятинууд, эмхи зургаанууд, колхоз болон совхозуудта хүдэлдэг хүнүүдые гэрнүүдэй список табихыень 1988 оной туршада тодорхойлхо. Тэдэнэр гол хүдэлмэриһөө дүндын салин хүлһэеэ абажа байхаар 12 үдэрөөр ажалһаа сүлөөлэгдэхэ ёһотой.

Байрын гэрнүүдэй список табиһанай түлөө тэдэ хүнүүдтэ нэмэлтэ мүнгэн түлбэри тогтоогдонхой.

Хүн зоной тоо бүгэдэ ниитээрнь бүридхэлдэ абаһанай ашаар хүн зоной наһан, үндэһэ яһатанай илгаа, мэргэжэл, ороной ажалай нөөсэ хүсэн тухай хүсэд мэдээсэл абаха байнабди. Хүн зониие тоо бүридхэлдэ абалгын дүнгүүд СССР-эй экономическа болон социальна хүгжэлтын холын хараата түсэбүүдые табихада шухала хэрэгтэй болохо юм.

Мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд энэ талаар нилээд ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай.

Н. ЦЫБИКОВА,
Буряадай Статистическэ управлениин начальнигай орлогшо.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС. ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96 приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-01492. Заказ № 116. Индекс 04609